

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER.

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

33E JAARGANG

WOENSDAG 1 SEPTEMBER 1948

No. 1634

COMMISSIE VAN REDACTIE:

Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries;
J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.

Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week.....	683
Sommaire, summaries	683
Overpeinzigen aan een wieg door Mr W. F. Lichtenauer	684
Suriname, opbouwmoelijkheden en -mogelijkheden door W. F. H. Laret	689
De deelmarkten van de Belgische geld- en kapitaal- markt (II) door V. van Rompuy	691
Boekbespreking:	
Prof. Dr H. W. Methorst en Prof. Dr M. J. Sirks, „Het bevolkingsvraagstuk“, door Mr E. W. van Dam van Isselt	692
Aantekeningen:	
De vooruitzichten van de Belgische katoenindustrie	693
Verleden en toekomst van de Amerikaanse landbouw	695
Internationale notities:	
De dekking van de nieuwe Chinese valuta	696
Is Amerika het land van „big business“?	696
Geld- en kapitaalmarkt	696
Statistieken:	
Bankstaten	696
Stand van 's Rijks Kas	697
Emissies in 1948	697
Overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen	698
In- en uitvoer van Indonesië	699

DEZER DAGEN

klinkt in Nederland een huldigingslied. Vijftig jaar geleden werd een zeer jonge Koningin begroet met het ontroerend getoonzette: „Wees gegroet met jubeltonen, wees gezegend blijde dag“. Thans omgolt een zeer levenswijze Vorstin ten afscheid het lied, dat bovenal, bij het nationale Wilhelmus, het hare werd: „Wilt heden nu treden“.

Terwijl de Koningin de jaren harer regering volbracht, heeft het land zich gevuld met een jong volk; ruim vijf miljoen ingezetenen in 1898, negen en een half miljoen in 1948. Wanneer men, zoals de familie verhalen bevestigen, het begin van een levende herinnering aanneemt bij de schoolkinderen, die eens de kroningsliederen zongen, dan weten vijftien van de honderd thans levende Nederlanders zich de gehele regeringsperiode voor de geest te halen. Kan men de tijdsduur dezer plichtsvervulling scherper stellen?

Veelvuldig en veelzijdig zijn de gelegenheidsgeschriften bij dit jubileum. De samenvattende sociale en economische geschiedenis, inzonderheid van de beginperiode van de regering van Koningin Wilhelmina, is echter nog niet geschreven. Is het statistisch en feitelijk materiaal te onvolledig voor de moderne economische onderzoeker, te overvloedig voor de historicus? Men zou willen wagen het jaar van de troonsbestijging ruwweg als het middenjaar van een Nederlandse renaissanceperiode te zien. Omstreeks de jaren zeventig begint Nederland zijn plaats te nemen in de moderne wereldstructuur; de lijn der dan gevoerde economische politiek houdt aan tot 1930. Omstreeks 1880 volgt het culturele ontwaken, waarbij zich in de volgende twintig jaar de verhevigde sociale belangstelling en beweging voegt; wanneer de eerste wereldoorlog voorbij is, worden de resultaten van deze krachtsinspanningen geconsolideerd.

Het tijdvak tussen de oorlogen valt, na een korte aarzeling, uiteen in het Oud-Testamentisch patroon der zeven vette en zeven magere jaren. De jaren na 1930 waren een aaneenschakeling van ontmoediging, ook in Indië, dat onder haar regering ten volle in de wereldeconomie was opgenomen. Dan volgt de orkaan, waarbij de conjuncturele teleurstelling slechts tegenwind was. Thans zoekt men nog naar nieuw houvast.

Dit alles heeft Koningin Wilhelmina krachtens haar karakter willen, krachtens haar plaats moeten bevatten. Haar onderdanen hebben dit begrepen van de eerste dag af uit de richting van haar bezoeken, uit de aard van haar belangstelling; zij hebben het gevoeld in haar bezield woord in en na de oorlog vooral. Als Koningin mag zij het woord op zich betrekken, dat Willem van Oranje neerschreef na zijn Verantwoordinge van 1568: „so hebben wij onse uiterste neersticheyt ghedaen om den selven last wel ende getrouwelyck te volvoeren“.

De redactie der Economisch-Statistische Berichten, in verse rouw het uiterlijk feestkleed vermijgend, schaart zich stil in de eerbiedige stoet, gevormd door huldigend Nederland.

The Statist

ESTABLISHED 1878

An Independent Journal of Finance
and Trade

OBJECTIVE APPRAISALS
CONSIDERED JUDGMENT
IMPARTIAL OPINION

Contains most complete range of
British economic and financial statist-
ics published in any weekly journal

World wide circulation

Annual subscription rate: (post free-
to include all supplements) £ 3:2:6
(fl 33,40)

*A Special Supplement on Economic Con-
ditions in The Netherlands was published
on January 31. A limited number of this
Supplement remain for sale.*

LONDON: 51 CANNON STREET, E.C. 4

Behandeling van alle
bankzaken

* *

Bezorging van alle
assurantiën.

R. MEES & ZONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS
AMSTERDAM - ROTTERDAM - 'S-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van.
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

Najaarsbeurs Utrecht

U vindt ons wederom op de stands:
HOOFDGEBOUW, Parterre, No. 53
CROESELAAN, Vak III, No. 305

Omtrent de bevordering van de internationale
handel en alle andere onderdelen van het
bankbedrijf lichten wij U gaarne voor.

Amsterdamsche Bank-Incasso-Bank

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT - BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van
toekomstige lasten — blijvende sociale voldoening
Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

Mr W. F. Lichtenauer, *Overpeinzingen aan een wieg.*

Het wetsontwerp op de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie heeft zich aangediend als een synthese van vrijheid en gebondenheid. In feite is het echter een synthese tussen de visie van hen, die de individuen de beschikking over de productiemiddelen willen ontnemen, en van hen, die voorstanders zijn van een organische opbouw der maatschappij. Uit de M. v. T. komt de opvatting naar voren, dat met vrijwillige samenwerking als essentieel element voor de maatschappelijke orde niet kan worden volstaan. Ook de gelukkigste synthese heeft altijd iets tweeslachtigs, zoals blijkt bij de uitwerking van het subsidiariteitsbeginsel en van de tegenstelling horizontaal-verticaal. Het ontwerp is a.h.w. een oorlogskaart, een synthetisch compromis.

Inschuiven van de nieuwe instelling in een bestaande samenleving opent vele mogelijkheden van wrijving: de verhouding t.o.v. provinciën en gemeenten, de plaats der organisatie in het Benelux-huishouden, de verhouding tot de Stichting van den Arbeid. Wat is de toekomst der vrije organisaties? Het is verrassend, hoe weinig reëls de 152 artikelen eigenlijk bevatten. De enige werkelijk ingrijpende feitelijke verandering is, dat de Economische Raad en de Hoge Raad van Arbeid in één lichaam worden verenigd. Voor het overige heeft het ontwerp slechts de betekenis van een geloofsbelijdenis, welke de latere wetgever allerminst bindt.

W. F. H. Laret, *Suriname, opbouwmoelijkheden en -mogelijkheden.*

Verbetering van de economische structuur van Suriname moet worden gevonden in vergroting van de thans zeer geringe industriële capaciteit: productie in het eigen land van tot dusver geïmporteerde artikelen (in 1947 bestond 40 pCt van de invoer uit levensmiddelen, dranken en manufacturen), en verhoging van de industriële uitvoer. Twee overwegingen moeten hierbij echter gelden: 1e. het reservoir van arbeidskrachten is in Suriname zeer klein; 2e. de buitenlandse ondernemingen hebben tot nu toe zeer weinig bijgedragen tot ontsluiting van het land. Of Surinaams kapitaalbezit bij het proces van industrialisatie kan worden betrokken is een moeilijk te beantwoorden vraag. Zeker is, dat Nederlands kapitaal in Suriname een belangrijke rol kan spelen, met name bij investeringen op langere termijn.

V. van Rompuy, *De deelmarkten van de Belgische geld- en kapitaalmarkt (II).*

In het eerste gedeelte van dit artikel — in „E.-S.B.” van 25 Augustus jl. — wordt geschetst, hoe de instellingen van de Belgische geld- en kapitaalmarkt werkzaam zijn op de markt voor goud en deviezen, de daggeldmarkt, de markt voor kort, privaät crediet en de discontomarkt. Het overzicht der deelmarkten wordt in deze beschouwing afgerond met een schets van de markt voor overheidscrediet (waar, behalve de staatsobligaties, 3 soorten schatkistcertificaten verschijnen), de markt voor private aandelen en obligaties (in feite regelt de Bankcommissie de frequentie en de voorwaarden van openbare emissies), de markt voor langlopend, privaät crediet, de markt voor hypothecair en die voor bouwcrediet.

SOMMAIRE.

Mr W. F. Lichtenauer, *Le projet de loi néerlandais sur l'organisation professionnelle.*

Le projet de loi néerlandais sur l'organisation professionnelle est soumis à une analyse critique par l'auteur. Celui-ci constate que ce projet est basé sur la conception que la collaboration libre ne peut suffire pour assurer l'ordre social. Mr. Lichtenauer estime que la nouvelle organisation donnera lieu à de nombreux conflits. Dans son ensemble, ce projet ne constitue, de l'avis de l'auteur, qu'une profession de foi qui ne liera nullement le législateur pour l'avenir.

W. F. H. Laret, *Guyane Néerlandaise, difficultés et possibilités d'améliorer la structure économique du pays.*

L'auteur estime que seule l'industrialisation progressive pourra remédier à la mauvaise situation économique de la Guyane Néerlandaise, qui se manifeste, entre autres, par le pourcentage élevé que représentent les produits alimentaires et les articles manufacturés dans les importations du pays. Il est douteux que les capitaux de la Guyane puissent assumer cette tâche. Les capitaux néerlandais pourront jouer un rôle important notamment par des investissements à long terme.

V. van Rompuy, *Les secteurs du marché belge des capitaux (II).*

C'est la deuxième et dernière partie de l'article, dans lequel l'auteur donne une esquisse de la façon dont les établissements financiers en Belgique travaillent dans les divers secteurs du marché des capitaux.

SUMMARIES.

Dr W. F. Lichtenauer, *The Dutch bill on „Public Organization of Business”.*

The writer analyses the bill on „Public Organization of Business”, recently introduced by the Dutch Government. The starting-point of this bill is that voluntary co-operation is an insufficient basis for social harmony. Therefore the appearance of the new organization in the existing social and economic order will cause many frictions. Generally spoken, however, the bill is only a „confession of faith” which will not tie the hands of future legislators.

W. F. H. Laret, *Economic recovery in Surinam.*

At present economic conditions in Surinam are rather bad. Improvement would be brought about if a process of industrialization would be set in motion. In this process Dutch capital has to play an important rôle, especially with regard to long term investments.

V. van Rompuy, *The various sections of the Belgian money and capital market (II).*

This is the second and final part of the article in which the writer gives a survey of the activities of financial institutions in Belgium in the various sections of the money and capital market.

OVERPEINZINGEN AAN EEN WIEG.

De bronnen van het wetsontwerp op de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie.

Bij Koninklijke boodschap van 23 Juni 1948 (bijlagen Tweede Kamer 1947—1948, no. 873) is een wetsontwerp ingediend, dat zijn schaduwen ver vooruit heeft geworpen: ter toepassing ten aanzien van het bedrijfsleven van de artikelen 80 en 152 tot en met 154 van de Grondwet. Gemeenzaam gezegd: het ontwerp van wet op de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie.

Sedert in de negentiende eeuw het beginsel van de vrijheid der individuen in het economische proces op het schild was geheven als de beste waarborg voor het algemene materiële welzijn der samenleving en daarmede indirect ook voor het persoonlijke geluk der mensen, is daartegen een wijd verbreide reactie ontstaan. Aan den enen kant stonden de socialisten van allerlei gading, die den individuen de beschikking over de productiemiddelen (en veelal zelfs over meer) wilden ontnemen, aan den anderen kant de voorstanders van een organischen opbouw der maatschappij, die de gevreesde uitwassen van het vrije initiatief wilden bestrijden door samenbundeling van de economische werkzaamheid der enkelingen op moraal-philosophischen grondslag. De Rooms-Katholieke zede-leer speelde daarbij een belangrijke rol.

„Synthese”, waarvan?

Als uitvloeisel van deze ontwikkeling is thans een wetsontwerp verschenen, dat zich aandient als „een synthese van vrijheid en gebondenheid, van economische zelfverantwoordelijkheid en economische gemeenschapsverantwoordelijkheid, van particulier initiatief en leiding door de Overheid” (blz. 1 der M.v.T.).

Deze inleiding zou den indruk kunnen geven, dat het ontwerp een compromis is tussen het verworpen verleden van de negentiende eeuw en zijn critici. Intussen moet het in werkelijkheid veeleer worden gezien als een compromis tussen de bovenvermelde twee groepen van critici, die zich trachten te verenigen op wat hen beiden scheidt van de ontwikkeling in het verleden, welks adepten over het algemeen noch den enen noch den anderen gedachtengang hebben ontwikkeld. De Hoofdgroep Industrie heeft bij schrijven van 23 Maart jk. aan den Minister van Economische Zaken doen weten, dat een publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie door de overgrote meerderheid van de industrie geenszins als een behoefte wordt gevoeld¹⁾.

Het „standpunt-Borst”.

In de Commissie-Van der Ven, welke de Minister van Economische Zaken ingevolge zijn overleg met de Stichting van den Arbeid bij de voorbereiding van het wetsontwerp van advies heeft gediend, was de heer A. Borst Pzn., voorzitter van het Verbond van Protestants-Christelijke Werkgevers in Nederland, die aan haar rapport een minderheidsnota heeft toegevoegd, de enige, die zich strijdvaardig aangordde als principieel verdediger, zo al niet van de individuele vrijheid in het economische leven, dan toch van de vrijheid als kenmerk voor de organisatie daarvan: bedrijfsorganisatie wordt door hem gezien als een, voor het grootste gedeelte vrijwillig, samenwerken tussen ondernemers en arbeiders in een bepaalden bedrijfstak, aan welke organisatie publiekrechtelijke, met name verordenende, bevoegdheden kunnen worden verleend, indien daartoe de tijd rijp is. Regelingen, waarbij het algemeen belang op den voorgrond staat, zullen door de Overheid zelf getroffen dienen te worden; weliswaar mogen uit den aard der zaak de bedrijfsorganen het algemeen belang niet veronachtzamen, doch in de eerste plaats is de hoedster van het algemeen belang de Overheid en niet de organen van het bedrijfsleven.

¹⁾ Zie „De Industrie” van 15 Juli 1948, blz. 275.

Aldus de heer Borst, die den nieuwen organen tenslotte den banvloek van het niet-democratisch-zijn toeslingert. Prof. Goudriaan heeft dit voorbeeld in „De Groene” van 6 Maart 1948 enigszins kleurrijker gevolgd: al wat reactionnair is, heeft naar zijn uitspraak altijd voor corporatisme gevoeld. *Rerum novissimarum!*

„Van boven-af” of „van onder-op”.

Deze stem klinkt niet door in het stelsel, dat wordt verdedigd door de Memorie van Toelichting tot het wetsontwerp. De Regering geeft daarin veeleer te kennen, dat zij twee andere opvattingen met elkaar heeft willen verzoenen: moet de sociaal-economische ordening „van onder-op” groeien of wel moet zij door de centrale Overheid worden opgelegd? (blz. 2 der M.v.T.).

Wie de zaak zo stelt aanvaardt het beginsel van de „ordering” (hetgeen in den gedachtengang van een Regering niet anders kan betekenen dan het scheppen van een werktuig voor „geleide economie”) en in dat woord ligt besloten, dat met vrijwillige samenwerking als essentieel element voor de maatschappelijke orde niet kan worden volstaan. De „Algemene Bedrijfsorganisatie”, welke de Regering wil opbouwen, brengt het niet verder dan dat zij „steunt” op de vrije organisaties (blz. 5 M.v.T.). Dat wil zeggen, dat door de Kroon aan te wijzen „representatieve” organisaties van ondernemers en van werknemers — die ook nog krachtens artikel 69 een vrij bescheiden rol zullen vervullen bij de instelling van product- en bedrijfsschappen²⁾, op welk moment blz. 7 van de Memorie van Toelichting een wel zeer zwaar accent legt — ten minste twee derden benoemen van de leden van den Sociaal-Economischen Raad, het toporgaan, alsmede de bestuursleden der lagere organen (artikel 4 en artikel 73). Door aldus als zeef voor de medewerkende vrije organisaties op te treden kent de Overheid zich een eersten, belangrijken invloed op de samenstelling en daarmede op het werken van de Algemene Bedrijfsorganisatie toe. In den Sociaal-Economischen Raad, het Bestuursorgaan van de Algemene Bedrijfsorganisatie, wordt deze invloed nog versterkt door de benoeming van een gedeelte der leden (ten hoogste een derde) van Overheidswege.

De Regering wil dan echter verder in het aldus geschapen kader de zelfwerkzaamheid der bedrijfsgenoten zoveel mogelijk tot ontwikkeling brengen. Een deel van haar taak wil zij geleidelijk in hun handen leggen. Maar daardoor wordt tevens, naar zij betoogt, een „gepaste invloed” der centrale Overheid op de nieuwe lichamen onvermijdelijk (blz. 5 der M.v.T.). Hier wordt duidelijk gepolemiseerd tegen den heer Borst.

De gepleisterde scheur; het subsidiariteitsbeginsel.

Ook de gelukkigste synthese zal altijd iets tweeslachtigs houden. De Memorie van Toelichting stelt op blz. 3 op den voorgrond, dat bij de opstelling van het wetsontwerp is uitgegaan van de gedachte, dat men aan een lager orgaan dient over te laten, wat dit even goed of beter kan doen dan een hoger orgaan. Het subsidiariteitsbeginsel is hier, naar in de pers is opgemerkt, uitgedrukt in een zinnetje, dat bijna woordelijk is overgeschreven uit de encycliciek *Quadragesimo Anno*³⁾.

Komt men er wel met deze belijdenis van een goed beginsel, zo vraagt ongeveer het Noordhollands Dagblad van 30 Juni 1948. Legt de Memorie van Toelichting daartoe niet te veel den nadruk op de noodzakelijkheid van

²⁾ Eenvoudigheidshalve wordt hier en verder het woord bedrijfsschappen gebruikt, waar de teksten spreken over hoofdbedrijfsschappen en bedrijfsschappen.

³⁾ „Daarom moet het Staatsgezag de aangelegenheden en zaken van minder belang . . . overlaten aan lichamen van lagere rang . . . hoe volmakter de rangorde tusschen de verschillende organisaties bewaard wordt door de handhaving van het beginsel der „subsidiare” werkzaamheid, des te schitterender zal het aanzien der maatschappij zijn, des te grooter haar voortbrengingsvermogen, en des te gelukkiger en welvarender ook de toestand van den Staat” (vertaling van O. Janssen O.F.M. in samenwerking met Prof. Mr Dr L. J. C. Beaufort O.F.M.).

ordering (lees: geleide economie), in verband met de moeilijkheden, door de tijdsgevolgen ontstaan? In „De Nederlander” van 21 Juli 1948 gaat een „geachte zijde” nog wat verder door erop te wijzen, dat behalve de Sociaal-Economische Raad ook de naast-hogere groep in deze organisatie de macht krijgt uitgaven op de begroting van de aan haar ondergeschikte categorie te doen plaatsen met als machtsmiddel, indien de betrokken groep zou weigeren hiervoor de nodige gelden te voteren, andere uitgaven naar verhouding te doen verminderen of zelfs geheel te schrappen (blijkbaar wordt hier bedoeld op de artikelen 94 e.v., ten dele in de terminologie van artikel 113).

De gepleisterde scheur; „verticaal” contra „horizontaal”.

Doch ook van den anderen kant is er critiek. Het Vrije Volk (30 Juli) meent in de Memorie van Toelichting een neiging aan te treffen, om den nadruk te leggen op de „horizontale” bedrijfschappen en om de „verticale” productschappen naar den achtergrond te dringen.

Hieruit blijkt, dat in socialistische ogen de productschappen dierbaarder zijn dan de bedrijfschappen. Dat kan ook niet verwonderen. In de productschappen worden elementen tezamen gebracht, die tegengestelde of op zijn minst niet gelijkgerichte economische belangen vertegenwoordigen. Zij zullen dus niet in de eerste plaats de pleitbezorgers kunnen zijn van de belangen van een groep van ondernemingen, gelijk eerder het geval zal wezen met de horizontale organen, waarin bedrijven zijn tezamen gebracht, wier algemene belangen meer parallel lopen. Daarom kan het niet uitblijven, dat de productschappen overwegend zullen worden gebruikt als uitvoerende organen van de Overheidspolitiek in economische aangelegenheden. Zelfs een gemeenschappelijke maatstaf voor de waardering van de betekenis der verschillende onderdelen ontbreekt hier⁴⁾. Het is daarmede in overeenstemming dat de Overheid den voorzitter van het productschap benoemt, terwijl deze functionaris in het bedrijf in den regel wordt gekozen. Zowel de aard van het lichaam als de feitelijke omstandigheden dringen tot dat onderscheid, waarbij er nog veel voor te zeggen is, dat beide redenen eigenlijk verschillende facetten zijn van dezelfde oorzaak.

Hun wien het meer te doen is om een gerichte economische politiek der Overheid, met behulp van daartoe met verwerking van economische bouwstoffen in het leven geroepen werktuigen, gedecentraliseerd uit te voeren, zal het productschap dus dichter aan het hart liggen dan het bedrijf. Wie eer de krachten van het bedrijfsleven tot onderlinge harmonie wil brengen als middel tot verbetering van de maatschappelijke toestanden door neutralisering van de excessen, waartoe het ongeremd najagen van eigen belangen kan leiden, zal daarentegen de bedrijfschappen hoger aanslaan dan de verticale bouwsels. Arbeid in verticalen zin kan dan zo nodig worden verricht door samenwerking van de bedrijfschappen als bedoeld in artikel 101, waartoe deze dan zelfs een afzonderlijk „lichaam” in het leven kunnen roepen, dat zelfs ook verordeningen zal kunnen uitvaardigen. Het zij wel verstaan: de wet spreekt algemeen; ook productschappen zullen aan zulk een samenwerking kunnen mededoen, doch zolang zij er niet zijn, zal zulk een teleologisch „verticaal” lichaam ideologisch „horizontaal” zijn. De vraag dringt zich dan ook op, waartoe de horizontale verticale „schappen” nodig zijn als voor hetzelfde doel horizontale verticale lichamen in het leven kunnen worden geroepen. Waartoe anders dan omdat in de ogen van een gedeelte der auctores intellectuales van het wetsontwerp zonder het spel zou worden verloren, ook al behouden zij hetzelfde aantal knikkers? Niet voor niets hebben de vertegenwoordigers van het Nederlands Verbond van Vakverenigingen zich in de Commissie-Van der Ven dan ook tegen de constructie van verticale horizontale lichamen verklaard. De zinsnede, dat het stimu-

leren van verticale organisatievormen van groot belang is (blz. 7 M.v.T.), kan voor hen een troost zijn, doch daaronder zijn ook de horizontale verticaliteiten, de „lichamen”, te vinden. Het zal een kwestie van macht worden, wat hier op den duur de bus zal komen.

De zinsnede op blz. 7 van de Memorie van Toelichting, dat in het algemeen bedrijfschappen, met bevoegdheden op economisch en op sociaal terrein, wel het eerst tot stand „zullen” komen, heeft dus een zeer principiële betekenis. Zij, voor wie de horizontale organisatie de hoofzaak is, staan daarbij zeer sterk, omdat de horizontale organen in elk geval nodig zullen zijn, wijl sociale belangen zich niet lenen voor de behandeling in de heterogene verticale kolommen. Deze tactische voorsprong leidt tot een strategisch voordeel, dat de socialistische beoerdelers met lede ogen aanzien.

De verschuiving van „Van der Ven” naar „Van den Brink”.

Deze interne tegenstelling kan wel worden bepleisterd doch niet worden opgeheven door fraaie zinnen over „doelmatige” ordering (blz. 1 M.v.T.) en over het algemeen belang als het cement, dat de organen bindt (blz. 4 M.v.T.). Praatjes vullen geen gaatjes, zegt de volksmond. Deze synthese is een fictie temeer in een tijd, die al zo vol met ficties is, verkondigt in meer gepolijste taal, doch in denzelfden zin, het Financieel Dagblad van 30 Juni 1948.

Dan is meer betekenis te hechten aan kleine verticale infiltraties in het horizontale front, welke de nauwkeurige beschouwer van de oorlogskaart, welke het wetsontwerp eigenlijk is, kan opmerken. Zo bijv. dat de doelstelling in het voorontwerp van de Commissie-Van der Ven strekte tot bevordering van het belang van het gehele Nederlandse bedrijfsleven met inachtneming van het algemeen belang, terwijl het wetsontwerp de zaak omdraait door het belang van het Nederlandse volk te stellen en eerst daarna dat van het bedrijfsleven en van de daartoe behorende personen te doen volgen. In deze dialectiek is het „algemeen belang” niet een synthetisch begrip, doch heeft het een eigen inhoud, niet identiek aan de som der belangen van het bedrijfsleven; daarmede is het typisch verticaal gedacht en beslist anti-horizontaal. Wil men het anders, het komt „van boven-af”, niet „van onder-op”. Nog anders: het wordt opgelegd aan het bedrijfsleven en komt niet uit de sfeer daarvan. Deze terminologische wijziging in het voorontwerp-Van der Ven heeft dus wel een zeer principiële betekenis. De verticalisten hebben daarmede in een tegenaanval enig terrein teruggewonnen.

De benoemde voorzitter als „verticaal” element.

In denzelfden geest moet worden gelezen, dat artikel 78 uitzonderingen toelaat op den algemene regel, dat het bestuur van het bedrijf zijn eigen voorzitter benoemt. Blz. 8 van de Memorie van Toelichting verklaart, dat in dit verband is gedacht aan die gebieden van het bedrijfsleven, waar geen productschap kan worden ingesteld (bijv. handel, bankwezen, verzekeringswezen en sommige terreinen van het ambacht; vgl. blz. 7 der M.v.T.). Maar de tekst van het ontwerp verzet zich niet er tegen, dat men verder gaat en bijv. hetzelfde nastreeft voor gebieden, waar een verticaal orgaan wel zou kunnen worden ingesteld, doch vooralsnog achterwege blijft. Er is hier een mogelijkheid om horizontale organen althans een verticale injectie te geven.

Verkenning in „terra incognita”.

Hierboven is het wetsontwerp met een oorlogskaart vergeleken. Het is dit inderdaad, omdat het aangeeft wat kan worden gedaan, waar en hoe, doch zelf betrekkelijk weinig uitwerkt. De instelling van de verschillende „schappen” wordt overgelaten aan latere wetten. Men haast zich dus langzaam. In denzelfden gedachtengang somt het wetsontwerp, anders dan het voorontwerp-Van der Ven, de bevoegdheden van de nieuwe organen niet op. Ook

⁴⁾ Vgl. over één en ander mijn artikel in „E.-S.B.” van 4 Juli 1945.

zulks zal moeten geschieden bij de latere invoeringswetten voor elk „schap” op zichzelf en de Memorie van Toelichting geeft uitdrukking aan de wenselijkheid, dat in het algemeen aanvankelijk betrekkelijk weinig bevoegdheden zullen worden verleend (blz. 6). Men bevindt zich immers op „terra incognita” (blz. 3).

De wet is dus in hoofdzaak een raamwet. Prof. Goudriaan heeft naar aanleiding daarvan in „De Groene” van 17 Juli jl. een collectie schilderachtigere qualificaties geventileerd in zijn artikel „Hazepeper zonder peper — en zonder haas”⁵⁾. Deze boutade, waarin de aandacht wel enigszins wordt afgeleid van den inhoud door den vorm, suggereert, dat deze terughoudendheid zal moeten dienen als dekmantel voor ongewenst groten invloed van de Overheid, ten detrimente van den organischen opbouw. Vandaar het eresaluut aan den heer Borst, waarmede de hooggeleerde beschouwing aanvangt. Of zij zichzelf in alle onderdelen gelijk is gebleven, is een tweede vraag.

De eenzame Sociaal-Economische Raad.

Des te belangrijker is het intussen om na te gaan, wat het ontwerp inhoudt ten aanzien van het enige onderdeel, dat reële actuele waarde heeft: de samenstelling van den Sociaal-Economischen Raad, het Bestuur van de Algemene Bedrijfsorganisatie, welke voor het overige vooralsnog den indruk geeft van een betonskelet voor een wolvenkrabber. Zijn aanvang zal mede het einde betekenen van vele organen, welke in en/of uit onze maatschappij zijn opgegroeid: Economische Raad, Nijverheidsraad, Middenstandsraad, Hoge Raad van Arbeid, zij worden de slachtoffers van deze Götterdämmerung, zij het dan een vertraagde, dank zij het mätigende artikel 152, dat de bepaling van het juiste tijdstip aan de Kroon overlaat.

Intussen blijkt uit deze opsomming toch wel, dat hier een lichaam met een uiterst belangrijke opdracht wordt geschapen. Zijn taak zal zijn adviserend, controlerend en verordenend, hij zal optreden als hoogste bestuursorgaan van de Algemene Bedrijfsorganisatie.

In zijn adviserende functie zal de Raad geen orgaan zijn van de algemene bedrijfsorganisatie, doch van den Staat (blz. 9 M.v.T.). In deze functie kan er geen bezwaar tegen bestaan, dat de betrokken Ministers bevoegd worden verklaard de vergaderingen van den Raad en zijn commissies met raadgevende stem bij te wonen en door door hen aan te wijzen ambtenaren te doen bijwonen (contactpersonen). Het kan al evenmin bedenking lijden, dat alle leden van dezen adviserenden Raad stemmen zonder last of ruggespraak en dus niet optreden als mandatarissen van degenen, die hen hebben benoemd (art. 22). Slechts kan men gevoelen voor de opmerking van Prof. Goudriaan, dat de zittende Regering wel een groten invloed heeft, doordat de gehele Raad om de twee jaren tegelijk aftreedt (art. 8). Immers, heeft zij het dan in de hand een derde der leden te vervangen, terwijl zij in het ergste geval nog zou kunnen manipuleren met de erkenning van de organisaties, die de andere leden benoemen. De Memorie van Toelichting geeft op blz. 11 te kennen, dat telkenmale opnieuw zal worden overwogen, welke organisaties voor, aanwijzing in aanmerking komen. Onwillekeurig gaan de gedachten daarbij in de richting van de manier, waarop een Amerikaanse president — en dan nog slechts geleidelijk — een Hooggerechtshof naar zijn hand kan zetten of naar de mogelijkheid voor een Engelse Regering om zich desgewenst een volgzzaam Hogerhuis te scheppen door bijbenoeming van de nodige Leden. Doch men moet de menselijke zwakheden toch wel heel hoog aanslaan als daarvan ernstig gevaar voor een adviserend lichaam zou worden geducht.

De vulling van het raam.

Veel ernstiger wordt deze stand van zaken, wanneer de

⁵⁾ Zie voorts zijn artikel „Het experiment” in „E.-S.B.” van 28 Juli 1948; blz. 584, verschenen na het schrijven van dit artikel.

grote leegte van het thans te vormen „raam” eenmaal zal worden gevuld en de Raad in alle ernst zal gaan controleren en verordenen. De aanwezigheid van het Overheidsapparaat in de vergaderingen zal dan den Raad een duidelijke verticale noot geven. Hetzelfde zal dan gelden voor de bestuursvergaderingen van de verschillende „schappen”, waarin de betrokken Ministers zich ook al door ambtelijke waarnemers met een raadgevende stem zullen kunnen doen vertegenwoordigen. Het in deze organen „zelf doende” bedrijfsleven zal dus nooit „onder ons” zijn. Hier klinkt de „verticale” noot dan ook zeer zwaar door.

De niet-mandatarissen in actie.

Bovendien: wie „doen zelf”? „Het” bedrijfsleven? Wel neen. Een handvol personen, die niet als mandatarissen mogen optreden, al dan niet paritair gesplitst in werkgevers en werknemers, wien zelfs een soort parlementaire immuniteit is toegekend (art. 21 en 86). Wat betekent zulks met name in een productschap, waarin zoveel verschillende groepen moeten samenwerken? Men denke zich het productschap „granen” eens in: producenten, groot en klein, inzamelende handel, exporteurs, makelaars, pondgaarders, afschepers, importeurs, distribuerende handel, factors, molenaars, meelfabrikanten, allerlei takken van verwerkende industrie, (banket-)bakkers, brood-slijters, coöperatoren van verschillende gading, silobedrijven, graanelevatorbedrijven en alle andere, welke hier vergeten zijn, al dan niet door onbekendheid, zij zullen den „werkgevers”-vleugel vormen. Tussen de werknemers van deze verschillende groepen zullen wel tegenstellingen bestaan, doch niet zó groot als tussen de ondernemers, die zeer uiteenlopende belangen hebben. Hoeveel exemplaren zal elke soort opleveren, ook zelfs als men van het bestuur een miniatuur volksvergadering maakt? En hoe groot zal de invloed van elk dezer groepen zijn bij de vorming van een besluit, dat toch voor zijn groep van grote betekenis kan zijn? Men behoeft dan nog niet eens met Prof. Goudriaan kwaad te zoeken achter de bepaling van artikel 38, dat de mogelijkheid opent de afkondiging van verordeningen te doen geschieden op een speciaal aan de behoeften van het bedrijfsleven aangepaste wijze. Hetgeen vaststaat is al voldoende om zich rekenschap ervan te geven, dat de productschappen niet anders kunnen worden, als zij wat worden, dan verlengstukken van de Overheid.

Voor de bedrijfsschappen ligt de zaak enigszins anders, omdat daar althans meer gelijkgerichtheid bestaat en met name voor de behartiging van economische belangen niet altijd pariteit is voorgeschreven tussen werkgevers en werknemers, zodat er meer gelegenheid bestaat de grotere interne divergentie in de eerste groep tot haar recht te doen komen.

Voor horizontale en verticale „schappen” beide geldt echter, dat zij machteloze werktuigen zijn, als de „wet” (zoals vanzelf spreekt) of een verordening van den Sociaal-Economischen Raad dan wel van een ander hiërarchisch hoger orgaan hun medewerking vordert.

Veiligheidskleppen.

Er zijn natuurlijk in dit synthetische compromis veiligheidskleppen. In de eerste plaats het vernietigingsrecht ten aanzien van verordeningen voor de Kroon. Doch dit kan naast zijn formele waarde alleen dienen om het overwicht „van boven-af” nog te versterken. Voor de „van onder-op”-gezinden ligt een betere waarborg in de bepaling, dat voor de vaststelling van een verordening een meerderheid van twee derden nodig is. Vooral in de „schappen”, waarvoor de organisaties alleen het benoemingsrecht hebben, ligt hier een waarborg tegen machtsmisbruik jegens een minderheid (al kan een bepaald belang wel degelijk door veel minder dan een derde der leden vertegenwoordigd zijn). Doch anderzijds beperkt deze bepaling de daadkracht van de enige officiële bedrijfsorganisaties in den lande.

Voor wie op grond van zijn maatschappijleer daarvan positieve verwachtingen hebben, moet de vrees bestaan, dat hier het kind met het badwater over boord kan worden gegooid. Want zijn wij het ons bewust: de eis ener gequalificeerde meerderheid, is voor de besluitvaardigheid een verzwakkend element. Om nog maar te zwijgen van moreel minder toonbare mogelijkheden, welke daardoor worden medegebracht.

„De Nederlandse Werkgever”, van 26 Juni 1948, die zelfs voor de adviezen van den Sociaal-Economischen Raad een meerderheid van twee derden vraagt — wel met miskenning van de zedelijke waarde van een advies — beveelt, daarmee ook zeker geen versterking aan. Wat het blad misschien ook niet bedoelt.

Verborgene bloempjes.

Het sympathiekst zullen onder deze omstandigheden velen vermoedelijk de het minst in het oog vallende organen zijn: de regionale of andere sub-organen, waaraan volgens blz. 8 der Memorie van Toelichting voor sommige openbare lichamen behoefte zal bestaan. Zij zijn nog geheel in nevelen gehuld, al wordt hun bij voorbaat weinig hoop gelaten op het verkrijgen van verordenende bevoegdheid. Niet ieder zal dit betreuren: met name vermoedelijk niet het Verbond van Nederlandse Werkgevers, dat van deze bevoegdheid voorziet, dat zij den drang tót samenwerking en overleg groeiend van onder-op in den weg kan staan en tot politieke strijd kan opwekken („De Nederlandse Werkgever” van 26 Juni 1948).

Aan elke wieg staan goede en boze feeën, doch alleen in de sprookjes zijn zij gemakkelijk van elkander te onderscheiden.

Inrede in een vijandige wereld.

De nieuwe instelling wordt ingeschoven in een bestaande samenleving. Zij kan daarom niet uitsluitend op zichzelf worden beoordeeld. Aan alle kanten bestaat gevaar, dat vrijving ontstaat.

In de eerste plaats zij in dit verband geweest op de juridische moeilijkheid ten aanzien van de krachtsverhouding tussen verordeningen van de nieuwe lichamen enerzijds en die van provinciën en gemeenten anderzijds. De Memorie van Toelichting waagt zich op dit concrete punt niet aan een oordeel (blz. 13). Meer gemakkelijk dan nuttig. Van een wetgever mag men toch voldragen vruchten verwachten.

Ernstiger nog is de vraag: hoe de jonggeborene zal aarden in het Benelux-huishouden. De Memorie van Toelichting is optimistisch: de Belgen kunnen het doen zonder, wij met verordenende bevoegdheid van bedrijfsorganisaties: „Door welke organen dit beleid wordt gevoerd, is daarbij echter naar het oordeel van ondergetekende van minder belang” (blz. 2). Deze uitspraak getuigt van binnenuit optimisme. Er zijn modaliteiten van regelingen, welke voor haar waarde en welslagen van doorslaggevende betekenis zijn. Zo is het van essentieel belang of men het bewakingsbeleid ten aanzien van een kudde schapen aan een herdershond of aan een wolf toevertrouwt. De Regering schijnt de zeer ingrijpende betekenis van haar eigen constructie hier sterk te onderschatten en men kan nauwelijks aannemen, dat zij zich daarvan niet bewust zou zijn. Haar argument is of een verlegenheidsredenering of de gehele verordenende bevoegdheid is een wassen neus.

Dan is er de Stichting van den Arbeid. De Commissie-Van der Ven heeft — tegen de mening in van de drie leden uit het Nederlands Verbond van Vakverenigingen — in artikel 31 van haar voorontwerp deze vrucht van vrij overleg tussen werkgevers en werknemers verheven tot den rang van verplicht adviseur, zowel van den Sociaal-Economischen Raad als van de „schappen” in sociale aanlegenheden. De Regering neemt dit voorstel niet over: „Naar hun mening is het juist om aan het oordeel van den

Raad over te laten, in hoeverre het in een bepaald geval doelmatig is de Stichting van den Arbeid te raadplegen” (blz. 10 M.v.T.). De Regering verklaart het kind mondig, dat de ouders niet geheel wilden vrijlaten. Erkend moet worden, dat de logica hier aan de zijde van de Regering schijnt te zijn. Men vertrouwt zijn schepping en late haar dan werken of men begint niet met het experiment. Donner et retenir ne vaut. Of daarmee de aardigheid voor de ouders er niet goeddeels van af zal zijn? De genegenheid voor het werk zijner handen is den mens nu eenmaal ingeschapen.

Wij raken hier het ruimere probleem van de vrije organisaties, waarvoor in het algemeen dezelfde zedekundige overweging geldt. Het bovenaangehaalde artikel in „De Nederlandse Werkgever” van 26 Juni jl. plengt reeds een traan op haar graf en wijst enkele lapmiddelen aan om hier nog te redden wat er te redden valt: ontslagrecht ten aanzien van vertegenwoordigers (het lijken wel wethouders!) en het recht van inzage van de notulen. Het wil voorkomen, dat hier wordt overdreven als uitvloeisel van een misverstand. Van tweeën één: of de nieuwe publiekrechtelijke organisatie voldoet zozeer aan alle behoeften, dat niets naast haar kan bestaan en dan is de verdwijning van het oude niet te betreuren, of er blijft naast haar behoefte aan bronnen van „vrije” meningsuiting bestaan; maar dan zullen zich ook vrije organisaties handhaven en dan zal er geen Regering zijn, die zich voor haar uitingen Oostindisch doof kan houden. Tenslotte verbiedt het wetsontwerp niemand buiten de Algemene Bedrijfsorganisatie het spontaan adviseren en kan het niemand het horen beletten, zelfs niet in het serail der bureaucratie. En zou de animo voor werken in en voor vrije organisaties zozeer verminderen als deze Gouden Koets voorrijdt? Het lijkt zeer onmenskundig gezien. Zulks — en dit is een belangrijke overweging, welke de twijfelaars zeer ten onrechte verwaarlozen — kan trouwens ook niet de bedoeling van de Regering zijn, omdat zij daardoor haar kiescollege's zou verliezen. Want zeker zou niemand zin hebben lid of bestuurslid te zijn van een vrije organisatie, welke enige taak zou zijn eenmaal per twee jaren enkele heren op een kussen te brengen. Daarom zullen de vrije organisaties zich zonder twijfel blijven roeren, tenzij het bedrijfsleven geen knip voor den neus meer waard is. En het zal van haarzelf afhangen, hoe en waar haar stemmen gehoord worden. Het kon zelfs wel eens zijn, als de pessimisten onder de beoordelaars van de waarde der publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie gelijk krijgen, dat haar betekenis eer toe dan af zal nemen. Er zal dan immers nog een „van boven-af”-se vijand te meer te bevechten zijn.

Bij dit alles moet bovendien in het oog worden gehouden, dat de „schappen” volgens artikel 100 zelfs niet eens het recht zullen hebben uit eigen beweging over de haar betreffende zaken te adviseren! (De tegenstelling tot artikel 41, waarbij dit recht den Sociaal-Economischen Raad wel wordt verleend, is treffend en duidelijk). In dit opzicht krijgen de vrije organisaties dus zelfs feitelijk een voor-sprong. Het is onmiskenbaar, dat het ontbreken van dit recht voor de horizontale organen een ernstige belemmering betekent voor het „zelf doen” en het overgewicht in haar midden „van boven-af” te hunnen aanzien nog weder versterkt.

Een zeer algemeen facet van vrijving is tenslotte dat, waardoor administratieve rechtspraak in het kader van de algemene bedrijfsorganisatie nodig zal zijn. Ter wille van tijdsbesparing heeft de Regering de regeling daarvan aan een latere afzonderlijke wet overgelaten (er was een prae-electoraal belofte voor het tijdstip van indiëning!).

Volledigheidshalve zij nog vermeld, dat ook de regeling van de ondernemingsraden, welke de Commissie-Van der Ven in haar voorontwerp had vervat, naar een apart wetsvoorstel is verwezen⁶⁾.

⁶⁾ Koninklijke Boodschap van 1 Juli 1948, Bijlagen Tweede Kamer 1947—1948, No. 884.

Nervus rerum.

Eén ding zal de algemene bedrijfsorganisatie zeker kosten: geld en steeds meer, naar mate het raam wordt gevuld. Op den duur zal dit moeten worden gevonden uit door de „schappen” bij verordening aan de ondernemingen voor welke zij zijn ingesteld, op te leggen heffingen (art. 118). Daaruit zal ook de Sociaal-Economische Raad, als bestuur van de Algemene Bedrijfsorganisatie, moeten worden onderhouden (art. 57). In afwachting van de schepping der „schappen” is er intussen ook geld nodig en dat wendt de Regering te vinden uit opcenten op de bijdragen aan het handelsregister (art. 130). Dit is een wel hoogst ongelukkige regeling, omdat langs dezen weg lang niet alle ondernemingen worden bereikt. Vooral op agrarisch gebied zijn er hiaten, voorts mede onder het ambacht en in de kringen van de kleinste bedrijven. Bovendien is het een gevaarlijk praecedent om een bestemmingsretributie als de betaling aan het handelsregister te gaan gebruiken als grondslag voor andere heffingen. Gaat men dien kant uit, dan wordt de verleiding tot uitbreiding van het stelsel steeds groter en is de kans op verlies van logisch verband tussen de heffing en de bestemming niet denkbeeldig. De Memorie van Toelichting is zich het weinig aantrekkelijke van deze oplossing bewust (blz. 20), doch verontschuldigt zich met de betrekkelijke geringheid van de in den overgangstijd benodigde bedragen. Is men echter wel zeker, dat men later gemakkelijk van dezen dwaalweg zal terugkeren? Ce n'est que le premier pas qui coûte, en daarom kan men dezen beter niet zetten. Als het dan toch om zo weinig gaat, dan bestrijde men de kosten in den overgangstijd uit de algemene middelen. Dan is er althans meer waarborg, dat met bekwaam spoed naar eigen bronnen van inkomsten voor de Algemene Bedrijfsorganisatie zal worden uitgezien. Daarvoor is te meer aanleiding, omdat de Sociaal-Economische Raad, het bestuur van de Algemene Bedrijfsorganisatie, voorlopig het enige bestaande onderdeel zal zijn, dat kosten medebrenkt en dan nog overwegend zal moeten optreden als staatsorgaan, omdat zolang er verder nog niet te besturen valt, de adviserende taak ook hoofdzaak zal zijn.

Een kleine kern.

Als men zich afvraagt, wat dit gehele grote wetsontwerp van 152 artikelen nu eigenlijk inhoudt, dan is het verrassend op te merken, hoe weinig reëls dat is. De enige werkelijk ingrijpende feitelijke verandering is, dat de Economische Raad en de Hoge Raad van Arbeid in één lichaam worden verenigd, doordat de daarop betrekking hebbende wetten worden ingetrokken, terwijl de Nijverheidsraad, welke in feite niet meer werkt, en de Middenstandsraad niet langer zullen worden erkend. Er bestaat echter kans, dat zij, in principieel gewijzigde samenstelling, herrijzen als vaste commissien van den Sociaal-Economischen Raad (blz. 20 M.v.T.).

Intussen is deze hervorming zeker niet onbelangrijk, omdat zij de behandeling van economische en sociale belangen toevertrouwt aan één en hetzelfde lichaam, waarin dan bovendien werkgemers en werknemers tezamen zijn gebracht. Het is zeer de vraag, of deze samenvoeging in één kader, „samengeperst” noemt „De Nederlandse Werkgever” het, gelukkig is. Tenslotte gaat het hier om twee levenssferen, welke elk haar eigen deskundigheid vragen en waarin lang niet altijd dezelfde mensen in gelijke mate belang stellen. Waarom dan ook niet ineens één Ministerie voor Sociaal-Economische Zaken ingesteld? Men moet wel ver in de geschiedenis teruggaan om voor deze symbiose aanknopingspunten in het denken te vinden. Wordt deze conceptie verwezenlijkt, dan is hier waarlijk sprake van een terugkeer tot oude begrippen van maatschappelijke moraal. Iets, wat op zichzelf niet behoefte af te schrikken. Doch of de werkelijkheid daarop past?

Dat in het toporgaan voor economische aangelegenheden werkgevers naast werknemers worden opgenomen,

zal wel niemand meer willen bestrijden. Veeleer schijnt juist de top daarvoor de meest aangewezen plaats. Doch ditzelfde zou ook kunnen worden bereikt als beide soorten van te behartigen belangen gescheiden werden gehouden.

Dat de Sociaal-Economische Raad verordenende bevoegdheid krijgt, lijkt pro hic et nunc ingrijpender dan het is, omdat dit orgaan voorlopig over niets anders zal hebben te verordenen dan over zijn eigen bescheiden huishoudelijke aangelegenheden.

Voorts is nieuw, dat de Sociaal-Economische Raad, anders dan de bestaande Economische Raad, eigen geldmiddelen krijgt. De modus quo vóór den overgangstijd is hierboven reeds becritiseerd.

Confessio invariata of variata?;-vragen.

Voor al het andere zullen verdere wetten nodig zijn en heeft de inhoud van het onderhavige ontwerp slechts de betekenis van een geloofsbelijdenis, welke den lateren wetgever allerminst bindt. Voor een confessio variata blijft alle ruimte open.

Natuurlijk biedt deze legislatieve theorie der samenleving ruimschoots gelegenheid tot gedachtenwisseling. Men zou het wetsontwerp van dit gezichtspunt uit als een generale repetitie kunnen beschouwen.

Dan doen zich vele vragen op, waarvan er hieronder enkele worden gesteld, zonder de praetentie meer te zijn dan simpel vragen.

Is het gewenst een Algemene Bedrijfsorganisatie te vormen met zulke diepe en ver-vertakte wortels? Tegenstand tegen dit beginsel zal in de praktijk vermoedelijk neerkomen op getuigen voor een vooralsnog verloren zaak.

Doch moet dan het accent niet meer worden gelegd op de werkzaamheid „van onder-af”? Moet de Regering haar taak ten dele afwentelen op „organisaties” van het bedrijfsleven, welke in wezen goeddeels opgelegde vormen zullen zijn? Daarover kan worden gestreden. Een onderdeel van die vraag is, of naast de „horizontale” bedrijfschappen ook „verticale” productschappen nodig zijn en hoe deze beide groepen tegen elkander moeten worden uitgebalanciert. Moet in de organisatie het „verticale” of het „horizontale” element domineren?

Daarnaast verdient verduidelijking van de positie der „vrije” organisaties aanbeveling. De behoefte daaraan zal evenredig groeien met de betekenis, welke aan de „verticale” organen wordt gegeven. Doch onder alle omstandigheden vormen zij het fundament, zonder welke het bouwsel geen stand kan houden.

Is het voorts gewenst ook in deze lagere organen, althans voorzover zij zich op economisch gebied bewegen, werkgevers en werknemers tezamen te voegen? Is dat een oplossing, welke niet beter kan worden gereserveerd voor het toporgaan en voor de ondernemingsraden, terwijl voor het overige beide groepen gescheiden optrekken en gezamenlijk slag leveren met de Overheid in den Sociaal-Economischen Raad? Is oordeelsvorming in eigen kring niet vruchtbaarder dan het scheppen van een eenheid, welke men toch niet kan forceren? Kan die niet natuurlijker groeien op hoog niveau, waar de kleine tegenstellingen aan scherpte moeten inboeten door de grotere gemeenschappelijke belangen, welke daar aan de orde komen?

Verdiend het aanbeveling om in de lagere regionen de „verordenende bevoegdheid” door te voeren en daardoor tevens aan dit verschijnsel in den werkkring van den Sociaal-Economischen Raad een ruimere betekenis te geven? Stelt met name de samenwerking met het in dit opzicht anders georiënteerde België te dezen aanzien niet eisen, welke de Memorie van Toelichting te gemakkelijk ter zijde schuift? Is zulks met name niet het geval als de invloed „van boven-af” zo betrekkelijk groot blijft als in dit wetsontwerp, ook al zijn er in dit opzicht wel verder gaande denkbeelden verkondigd en in schets uitgewerkt?

Ontneemt deze taak aan de „organisaties van het be-

drijfsleven" niet juist de kenmerken, welke haar daartoe werkelijk zouden kunnen doen worden?

Mogen de levensbelangen van de ondernemingen in zo vergaande mate worden toevertrouwd aan de beslissingen van enkelingen, wier meningen nog vaak zullen verdrinken in de besluitvorming van soms wel zeer heterogene colleges?

Is het subsidiariteitsbeginsel wel voldoende doorgevoerd en zal dit met name niet worden verstoort door de strenge hiërarchische inrichting van de Algemene Bedrijfsorganisatie? Levert deze hiërarchische superposering niet grote gevaren op voor de — zo nog bestaande — doelmatigheid van het „zelf doen“?

Kunnen de organisaties wel bevredigend werken, als de Regering en haar satellieten zo gemakkelijk in de keulen worden toegelaten als dit wetsvoorstel medebrengt?

Is de ontroning van de Stichting van den Arbeid, hoezeer ook logisch, voor de praktijk, althans in den aanvang, aanvaardbaar?

Al deze vragen vertegenwoordigen evenzevele tweeksonden, waarvoor zij, die over dit wetsontwerp hebben te oordelen, zich zullen zien gesteld.

De Regering, die voorzichtigheid en geleidelijkheid in de realisatie aanraadt, wekt niet den indruk in deze kwesties zelf bijzonder sterk in de schoenen te staan. Daartoe zijn de gemoederen in haar midden vermoedelijk over de kernvragen te zeer verdeeld geweest. Zij biedt een synthese aan, waarvan zij de verwezenlijking grotendeels verschuift naar later.

Er is daarom thans alle gelegenheid wegwijzers op te stellen.

De schuchtere toverleerling; aan de wieg.

In een artikel in „Le Monde" over de atoomenergie werd onlangs aardig opgemerkt, dat onze moderne techniek tovenaars allerminst leert, dat onze moderne wetenschap, dat zij, die door de opstelling van dit ontwerp hebben gestudeerd in de hervorming van onze samenleving, nog allerminst tovenaars zijn.

Dat valt te betreuren. Er zijn sterke aanwijzingen, dat onze tijd in felle sociale barensweeën ligt. Onder zulke omstandigheden gevoelt men behoefte aan vastere leiding en mishaaft een onvoldragen compromis.

Het kind ligt met dat al in de wieg. Het heeft zijn eigenschappen en daarmee mogelijkheden in zich medegekregen. Doch voor zijn ontwikkeling is mede het milieu van veel belang.

Daaraan is thans het woord.

Rotterdam.

Mr W. F. LICHTENAUER.

SURINAME.

Opbouw-moeilijkheden en -mogelijkheden.

In het „Verslag 1947 van De Surinaamsche Bank te Amsterdam" treffen wij o.a. de volgende cijfers aan:

In het jaar 1947 voerde Suriname goederen in tot een totaal van f 30.982.018. Aan grondstoffen bedroeg de invoer f 3.520.636 en aan bewerkte producten f 19.064.815, waarvan aan levensmiddelen en dranken f 8.290.296 en aan manufacturen f 5.226.365. In hetzelfde jaar bedroeg de uitvoer van Suriname in totaal f 24.581.839. De uitvoer van grondstoffen bedroeg f 21.135.997, w.o. bauxiet f 17.761.427, hout f 2.128.324, balata f 1.173.861, terwijl de uitvoer van rijst f 1.914.121 en van citrusvruchten f 967.954 bedroeg.

Statistische gegevens omtrent Suriname zijn schaars en vaak onvolledig. Ook de hier boven vermelde cijfers laten geen gedetailleerde gevolgtrekkingen toe, maar enige algemene opmerkingen kunnen toch wel worden gemaakt. Suriname, een land, waar meer dan de helft van de inwoners een bestaan vindt in de landbouw, besteedt

28 pCt van de gehele invoer aan levensmiddelen en dranken. Voegen wij de post manufacturen erbij, dan eisen deze noodzakelijke levensbehoefte reeds meer dan 40 pCt van de totale invoer op.

Enige verbetering in de slechte economische toestand van het land zou reeds bereikt zijn, indien een deel van de ingevoerde goederen vervangen zouden worden door in het land zelf voortgebrachte, en de ingevoerde manufacturen geheel of gedeeltelijk vervangen werden door grondstoffen, die in Suriname tot textielgoederen werden verwerkt. De zeer geringe industriële capaciteit van het land zou daartoe moeten worden vergroot. Een belangrijk voordeel van deze verandering zou zijn, dat de werkgelegenheid voor dat deel van de bevolking, dat om welke redenen dan ook geen bestaansmogelijkheid in de landbouw vindt — voornamelijk het Creoolse deel — in de op te richten of te vergroten bedrijven een bestaan zou kunnen vinden. De vrij gekomen importcapaciteit zou dan kunnen worden gebruikt voor de aanschaf van kapitaalgoederen, die voor de ontsluiting en voor het in cultuur brengen van het land onontbeerlijk zijn.

De uitvoer uit Suriname bestaat bijna geheel uit grondstoffen, onder welke het bauxiet verreweg de voornaamste plaats inneemt. Als wij daarbij nog in het oog houden, dat de Surinaamsche Bauxiet Maatschappij in 1947 aan belastingen, diverse rechten en lonen een bedrag van ruim f 5.000.000 betaalde, dan blijkt hieruit duidelijk de overheersende positie, die deze grondstof in de handelsbeweging van Suriname inneemt.

Betrekkelijk gering is daarentegen de uitvoer van landbouwproducten. De voorname — rijst en citrus — draagt ongeveer 12 pCt aan de uitvoer bij, welk percentage zeker niet hoger wordt dan 15 pCt, als wij ook rekening houden met minder belangrijke uitvoerproducten als koffie, mais en honing.

De omvang van de uitvoer van bauxiet en het feit, dat deze grondstof in Suriname generaal bewerking ondergaat, deze voor het land uiterst belangrijke factoren zijn aan de invloed van het landsbestuur onttrokken. Vergroting van de industriële capaciteit van het land kan dus alleen maar worden gevonden door omzetting van de uitvoer van de andere grondstoffen — hout! — in die van geheel of gedeeltelijk bewerkte producten.

Vergroting van de uitvoer van landbouwproducten stuit op velerlei moeilijkheden. Cultuurgrond is in Suriname schaars en vergroting van het areaal zal slechts ten koste van vrij grote financiële offers kunnen worden verkregen. Bovendien zijn de overschotten van de productie boven de binnenlandse consumptie van zeer ongelijke kwaliteit, terwijl het aanbod onregelmatig plaats heeft.

Verbetering van de economische structuur.

Verbetering van de economische structuur van Suriname zal dus enerzijds gevonden moeten worden in vergroting van of in een aanvang maken met de productie in het eigen land van tot dusver geïmporteerde artikelen. De armoede van een groot deel van de bevolking van Suriname heeft tot gevolg, dat de vraag naar deze artikelen niet van grote omvang is en de te stichten of uit te breiden bedrijven uiteraard van bescheiden grootte kunnen zijn. De vraag mag gesteld worden, of de ingezetenen van Suriname zelf bedrigen in staat zouden zijn de hiervoor vereiste geldbedragen bijeen te brengen.

Noch over de koopkracht van de arbeidende bevolking, noch over het kapitaalbezit van de vermogende Surinamers bestaan betrouwbare gegevens. Een oppervlakkige beoordeling van het in Suriname verdiende reële arbeidsloon is mogelijk aan de hand van de huurprijzen van de door de arbeiders bewoonde huizen. In de Memorie van Toelichting op het Werkplan van het Welvaartsfonds Suriname vinden wij als mogelijke huur van de ter verbetering van de volkshuisvesting te bouwen woningen opge-

geven f 9, f 10 en f 11 per maand voor respectievelijk woningen met één, twee of drie slaapvertrekken. Aangenomen, dat $\frac{1}{6}$ van het loon mag worden besteed voor huur, dan zou dit wijzen op lonen van ongeveer f 2 per dag. In aanmerking genomen het feit, dat de kosten van levensonderhoud in Suriname in het algemeen niet lager zijn dan in Nederland, moet de koopkracht van de arbeidende Surinaamse bevolking gering worden geacht.

Over het kapitaalbezit in Suriname bestaan geen betrouwbare gegevens. Ook hier moeten wij ons met aanwijzingen tevreden stellen. Op de staat, aangevende de omloop van bankbiljetten van De Surinaamsche Bank vinden wij vermeld: op 31 December 1947 bedroeg de totale omloop f 10.621.200, waarvan aan biljetten van f 1.000 een bedrag van f 2.173.000, d.i. ruim 20 pCt van het totaal. De structuur en het karakter van de Surinaamse samenleving maken het zeer aannemelijk, dat het allergrootste deel van dit bedrag gehamsterd is.

Of het Surinaamse kapitaalbezit betrokken kan — en moet! — worden bij de opbouw van het eigen land, is een moeilijk te beantwoorden vraag. Tot dusver heeft de Surinamer ter belegging van zijn vermogen een uitgesproken afkeer voor deelname in industriële en landbouwbedrijven en een uitgesproken voorkeur voor huizenbezit getoond. Er zijn tekenen, die er op wijzen, dat hierin langzamerhand verandering begint te komen, en met de mogelijkheid van verschijning van gehamsterde bedragen op ongewenste tijden en in ongewenste hoeveelheden op de markt voor industrie-financiering moet ter dege rekening worden gehouden. Suriname is in alle opzichten een zwakke samenleving.

Verbetering van de economische structuur van Suriname zal anderzijds door vergroting van de export moeten worden nagestreefd. De geëxporteerde artikelen zullen in de landen van bestemming moeten kunnen concurreren met de producten van landen, die een veel grotere industriële ervaring hebben dan Suriname, waar alles nog in de kinderschoenen staat. De leiders van de bedrijven in Suriname missen vrijwel allen de ervaring en de scholing, die hen in staat zouden moeten stellen deze concurrentiestrijd met succes te voeren. Vestiging van nieuwe bedrijven — zowel op industrie- als op landbouwgebied —, die door hun gehele inrichting in staat zijn om aan deze concurrentie het hoofd te bieden, lijkt hier dus de aangeezene weg.

In dit stadium van onze overwegingen moeten wij twee dingen niet uit het oog verliezen. In de allereerste plaats moet er rekening mee worden gehouden, dat het reservoir van arbeidskrachten in Suriname uitermate klein is. Wel heerst er werkloosheid, voornamelijk onder de Creoolse bevolkingsgroep, maar in absolute cijfers uitgedrukt is het aantal beschikbare krachten zo gering, dat een opleving, hoe gering ook, de tendens heeft een tekort aan arbeiders te doen ontstaan. Door verschillende oorzaken, waaronder vooral de slechte gezondheidstoestand van vele arbeiders een voorname rol speelt, is de arbeidsproductiviteit in Suriname gering en de stijging van de lonen, die het gevolg zou zijn van een vergrote vraag naar arbeiders, zou onvermijdelijk tot gevolg hebben, dat de rendabiliteit van de ondernemingen ongunstig werd beïnvloed. Dat zelfs de hogere lonen door het dure leven in Suriname nog steeds een gering reëel loon zouden betekenen, vermag het vraagstuk alleen maar ingewikkelder te maken.

In de tweede plaats moeten wij niet vergeten, dat de buitenlandse ondernemingen — waartoe in Suriname uiteraard ook de Nederlandse worden gerekend — tot nu toe weinig hebben bijgedragen tot de ontsluiting van het land; de werkzaamheid van het buitenlandse kapitaal heeft er bijv. niet toe geleid om Suriname een wegennet, van hoe beschieden omvang dan ook, te geven. De mogelijkheid is dus niet uitgesloten, dat de Surinaamse Overheid door het hanteren van de belastingvoorschriften er naar zal streven om vestiging van de zetel der onderne-

mingen in Suriname aantrekkelijker te maken dan vestiging in het buitenland. In hoeverre dit een bezwaar zal blijken te zijn, zal in ieder afzonderlijk geval moeten worden vastgesteld.

Investering van Nederlands kapitaal.

Investering van Nederlands kapitaal in Suriname kan worden beschouwd uit het oogpunt van rendement op korte of vrij korte termijn en uit het oogpunt van rendement op lange termijn.

Het is niet aan twijfel onderhevig, dat de eerste mogelijkheid thans — en waarschijnlijk ook in de naaste toekomst — van geringe omvang is. De „verwerkingsmogelijkheid” van de beschikbare gelden is uiterst gering: weinig arbeiders, een tekort aan geschoold leidinggevend personeel en aan de nodige grondstoffen, vormen ieder afzonderlijk en alle tezamen een ernstig beletsel voor een aanpak in het groot. Bovendien moet niet worden vergeten, dat reeds de toevloed van geringe geldmiddelen in een zo zwakke samenleving als de Surinaamse gevaarlijke inflationistische tendensen in het leven kan roepen. De prijs van de beschikbare cultuurgrond vertoont nu reeds onmiskenbaar de neiging tot vrij snelle stijging, terwijl de prijzen van de huizen een hoogte hebben bereikt, die niet meer in redelijke verhouding staat tot de huurprijzen, die in Suriname normaal moeten worden geacht.

Met deze geringe mogelijkheden hangt samen het feit, dat ook voor individuele Nederlanders de kansen op het verwerven van een bestaan in Suriname op het ogenblik gering zijn. Wel is er „grote” behoefte aan leidinggevend personeel op velerlei gebied, vooral technisch, maar in absolute cijfers uitgedrukt is deze behoefte toch nog zeer gering. Ook de mogelijkheden van vestiging in de landbouw zijn door het ontbreken van cultuurgrond voor Nederlanders, helaas, uiterst gering.

Geheel anders wordt het aspect van de zaak, wanneer wij ons wenden tot de mogelijkheid van investering van kapitaal, dat op lange termijn financieel-economisch of sociaal-economisch rendabel wordt. In Suriname moet nog van alles gebeuren: verbetering van de volksgezondheid, zodat de arbeiders met inzet van hun gehele arbeidskracht kunnen werken; stichting van een hygiënisch-medisch apparaat, dat aan redelijke eisen voldoet; aanleg van wegen; verbetering van de waterstaatkundige toestand van een groot deel van de in cultuur gebrachte gronden en sterke vergroting van het areaal van landbouwgrond; vergroting van het technisch vermogen, zodat het mogelijk is enigszins grote aantallen nieuwkomers op behoorlijke wijze te huisvesten en het woningpeil van het grootste deel van de bevolking aan redelijke eisen te doen beantwoorden; verbetering, eventueel invoering, van onderwijs in de meest uitgebreide zin van het woord, dit zijn alle maatregelen, welke uitvoering in Suriname niet langer kan worden uitgesteld, die voorwaarde zijn voor en door hun uitvoering mede zullen helpen aan de verheffing van dit Nederlandse gewest uit zijn verval, en welke maatregelen alle op de duur in de ene of de andere betekenis van het woord rendabel zullen zijn.

De gegevens ontbreken om de grootte van het benodigde bedrag op enigszins nauwkeurige wijze vast te stellen. Beoordeling van de vorm, waaronder deze investeringen zullen plaats hebben — Overheid, particulier, gemengd — gaat buiten de opzet van dit artikel. Het is niet onwaarschijnlijk, dat het Surinameproject van de orde van grootte is, als dat van het „East African Groundnut Project” van de Engelse Regering.

„Een volk, dat leeft, bouwt aan zijn toekomst”. Het is niet aannemelijk, dat de Nederlandse volksgemeenschap niet in staat zou zijn de onontbeerlijke steun te geven, die nodig is om Suriname te maken tot een welvarend deel van het nieuwe Koninkrijk.

Amsterdam.

W. F. H. LARET.

DE DEELMARKTEN VAN DE BELGISCHE GELD- EN KAPITAALMARKT (II) ¹⁾.

De markt voor overheidscrediet.

Op de markt voor het overheidscrediet verschijnen drie soorten schatkistcertificaten: 1. degene die bij de Nationale Bank ondergebracht zijn; 2. die door de banken en andere financiële instellingen werden opgenomen; 3. die in het publiek werden geplaatst. Daarnaast bestaan er de staatsrenten.

De schatkistcertificaten ondergebracht bij de Nationale Bank vertegenwoordigen de tegenwaarde van de voorschotten van de circulatiebank aan de schatkist. Krachtens art. 11 en 13 van de statuten van de Nationale Bank van 1939 mocht deze laatste aan- en verkoopverrichtingen doen in verband met overheidspapier op korte, half-lange of lange termijn, maar de portefeuille, die er uit zou voortvloeien, mocht de 5 mld fr. niet overschrijden. Gedurende de periode, die onmiddellijk de oorlog voorafging, kocht de Nationale Bank van de schatkist in dit verband papier op korte termijn. Ze verkocht dit op haar beurt aan andere credietinstellingen; het saldo behield ze in portefeuille binnen het toegestane plafond, in afwachting dat de schatkist een aangepast programma van leningen en belastingen zou hebben opgemaakt. De oorlogsomstandigheden stuurden dit plan in de war. Ingevolge de noodtoestand van de schatkist werd het plafond voor de voorschotten van de Nationale Bank afgeschaft en werd de Regering gemachtigd met de Nationale Bank overeenkomsten van lening af te sluiten. De laatste van die accoorden werd getekend op 9 April 1945; het maximum werd dan vastgesteld op 50 mld fr. Dit plafond is thans praktisch bereikt. In het kader van de jongste statutenwijziging van de Nationale Bank kwam die kwestie opnieuw ter sprake. Er werd o.a. door de Minister van Financiën naar voren gebracht, dat er goede redenen bestonden om de uitzonderingstoestand in dit verband op te heffen en een nieuw regime in het leven te roepen, dat meer zou beantwoorden aan de regels van een gezonde financiële orthodoxie. In een afzonderlijk artikel over de statutenwijziging van de Nationale Bank zal hierover uitvoeriger worden gehandeld.

Een ander deel van de gedurende de oorlog ontstane vlottende staatsschuld werd opgenomen door de banken, die geen betere of andere beleggingsmogelijkheid vonden voor hun overtollige likwiditeiten. Dit papier werd praktisch geconsolideerd door het reeds besproken reglement van de Bankcommissie. Dit soort schatkistcertificaten is meestal op 4 en op 12 maand, met vervaldagen verdeeld over geheel het jaar. Ze brengen een interest op van resp. $1\frac{5}{16}$ en $1\frac{15}{16}$ pCt per jaar (de voorschotten van de Nationale Bank zijn renteloos). Eens dat ze minder dan 120 dagen looptijd hebben komen ze in aanmerking voor herdisconto bij de Nationale Bank. Voor die tijd zijn ze beleenbaar tot op 95 pCt van hun nominale waarde. De „hors banque"-handel in dit papier is weinig of niet ontwikkeld.

De derde soort schatkistcertificaten werd gedurende en na de oorlog geplaatst in het publiek. Ze hebben een looptijd van meestal 5, 10 of 20 jaar en zijn verhandelbaar ter beurze. De voorkeur van de beleggers voor de kortere termijnen noopte de schatkist er toe zich aan die toestand aan te passen. Dientengevolge waren sinds 1942 alle staatsleningen, behalve twee: de 3,5 pCt Belgische Schuld 1943 en de 4 pCt Bevrijdingslening 1945, van het genoemde type (bijv. de jongst uitgegeven 4 pCt Schatkistcertificaten 1948). Dit papier is in geen geval disconterbaar bij de Nationale Bank, maar enkel beleenbaar, tot op 90 pCt van de nominale waarde. Krachtens art. 11 van haar statuten mag de Nationale Bank regelend op-

treden op de markt voor schatkistcertificaten met korte of middelmatige looptijd.

Tenslotte dienen de staatsrenten vermeld, waaronder de belangrijkste zijn: de 4 pCt Geünificerde Schuld (van de eerste reeks staat nog 7,8 mld fr. uit en van de tweede reeks nog 8 mld fr.); de 4 pCt Bevrijdingslening (10,4 mld); de 3,5 pCt Belgische Schuld 1943 (3,4 mld) en de 3,5 pCt Belgische Schuld 1937 (2,3 mld).

Het Rentefonds is bevoegd om de markt van overheidsfondsen met lange looptijd te regelen. De leidende beginselen van zijn politiek moeten aan de Minister van Financiën worden voorgelegd. Ingevolge een overeenkomst tussen het Fonds en de Nationale Bank (ondertekend op 4 Juni 1945) stond laatstgenoemde instelling haar portefeuille langlopende staatsfondsen, die ze overeenkomstig art. 11, 9, van haar oude statuten (1939), gerechtigd was aan te houden, aan het Fonds af. Hierdoor verkreeg dit laatste organisme de vereiste werkmiddelen in de richting van de verkoop. Wat de financiering van de eventuele aankopen betreft, werd het Fonds gemachtigd om daggeldleningen aan te gaan (dit gebeurt door bemiddeling van de Nationale Bank), ofwel om kasbons te plaatsen hetzij bij de Nationale Bank (zie post „waarden uitgegeven door organismen waarvan de verbintenissen gewaarborgd zijn door de staat" in de balans van de Nationale Bank), hetzij in de markt. De techniek van tussenkomst van het Fonds op de markt bestaat hierin, dat de agenten, die de aankoop- en verkoopverrichtingen met betrekking tot elke genoteerde waarde centraliseren, eerst overgaan tot een compensatie tussen vragers en aanbieders. Daarna stelt het Fonds zich tegenpartij van het saldo, hetzij dat het obligaties afstaat wanneer de vraag het aanbod overtreft, hetzij dat het obligaties inkoop in tegenovergesteld geval, dit alles aan voorwaarden overeenkomstig de geldende politiek.

De markt voor private aandelen en obligaties.

De voornaamste fondsenbeurs is die van Brussel; Antwerpen is van minder belang. Op de aandelenmarkt geschieden de operaties contant. De termijnmarkt werd nog niet heringericht. Naast de binnenlandse en koloniale waarden worden een ganse reeks voorname buitenlandse waarden zowel te Brussel als te Antwerpen dagelijks genoteerd. Om verhandelbaar te zijn moeten de Belgische en koloniale stukken voorzien zijn van een certificaat van aangifte bij het Ministerie van Financiën en de meeste buitenlandse waarden daarenboven nog van een certificaat van goede herkomst, afgeleverd door het Wisselinstituut. Naast de dagelijkse officiële markt bestaat er de dagelijkse bankmarkt, waar de stukken verhandeld worden, die een zgn. stage doen alvorens ze tot de officiële markt worden toegelaten, en een maandelijks openbare veiling, waarop de waarden verhandeld worden; die noch op de dagelijkse officiële noch op de bankmarkt verhandeld worden.

Het monopolie van de verrichtingen op de beurs zelf werd voorbehouden aan de „wisselagenten". De banken mogen enkel beursorders ontvangen, maar moeten ze laten uitvoeren door bemiddeling van een wisselagent. Compensatie buiten beurs is verboden. De hoogste instantie op de beurs is de Beurscommissie, die bestaat uit wisselagenten, die aan bepaalde voorwaarden voldoen en die de vereniging van de wisselagenten tegenover derden vertegenwoordigt en over hun beroepsbelangen waakt. Ze stelt de lijst op van de wisselagenten, arbitreert de geschillen tussen wisselagenten, regelt de gang van zaken op de beurs, publiceert dagelijks de noteringslijst. Daarnaast bestaat er een Commissie van Beroep, die kent over een beroep tegen de beslissingen van de Beurscommissie, een Noteringscommissie, die beslist over de toelating of schrapping van een bepaalde titel op de noteringslijst, en een Regeringscommissaris, die waakt over de toepassing van de wet en het beursreglement.

¹⁾ Zie voor het eerste gedeelte van dit artikel „E.-S.B." van 25 Augustus jl., blz. 673.

Op de openbare emissiemarkt van aandelen en obligaties van private vennootschappen treden op: de syndicaten van banken en/of controlemaatschappijen in geval van vaste opname, de banken en wisselagenten voor het ontvangen van de inschrijvingen, de fondsenbeurzen voor de verhandeling van de claims en de Bankcommissie voor de controle. Iedereen, die aandelen of obligaties van private vennootschappen in het publiek wil uitgeven, moet veertien dagen op voorhand de Bankcommissie verwittigen en er tevens een dossier aan overmaken met omstandige inlichtingen over de in kwestie zijnde uitgifte en over de toestand van de opnemende vennootschap. Krachtens art. 28 van het K.B. nr 185 beschikt de Bankcommissie o.a. over de macht om een bepaalde uitgifte te verbieden voor een termijn van 3 maanden, indien zij van mening is, dat een bepaalde uitgifte het evenwicht van de kapitaalmarkt zou verstoren. Praktisch komt dit neer op een macht, die aan de Bankcommissie wordt toegekend, om het rythme en de voorwaarden van de openbare uitgiften te regelen.

Markt voor langlopend privaatscrediet.

Behalve door openbare uitgifte van obligaties kan langlopend crediet verkregen worden bij de controlemaatschappijen en onder zekere voorwaarden bij de N.M.K.N.²⁾ en de Algemeene Spaar- en Lijfrentekas en andere instellingen voor crediet aan bepaalde bedrijfstakken (landbouw, ambachtswezen, middenstand in het algemeen). Crediet aan de landbouw wordt verleend (rechtstreeks of door bemiddeling van coöperatieven) door het Nationaal Instituut voor Landbouwcrediet, eveneens door de lokale Raiffeisenkassen of rechtstreeks door de Centrale Kas voor Landbouwkrediet van de Belgische Boerenbond. Voor het verlenen van crediet aan de ambachtswezen en kleinhandelaars bestaan er lokale verenigingen, die de door de debiteur ondertekende promessen kan disconteren bij één der 6 federale kassen. Voor deze laatste bestaan herdiscontomogelijkheden bij de Nationale Kas voor Beroepscrediet, die eveneens rechtstreeks credieten toestaat.

De markt voor hypothecair crediet.

Hypothecair crediet wordt in België veelal rechtstreeks verleend door de bemiddeling van de notarissen. Buiten dien bestaan er enkele belangrijke private hypotheekmaatschappijen, die werken met spaardeposito's of met uitgifte van obligaties. Hypothecair crediet kan eveneens worden verkregen bij de Algemeene Spaar- en Lijfrentekas, de Nationale Kas voor Beroepscrediet en bij het Centraal Bureau voor Hypothecair Crediet, dat tevens op de markt regelend optreedt (vgl. ons eerste artikel).

De markt voor bouwcrediet.

Bouwcrediet tenslotte kan worden bekomen: 1. bij de Algemeene Spaar- en Lijfrentekas; 2. bij de coöperatieve verenigingen, erkend door de Nationale Maatschappij voor Goedkope Woningen en Woonvertrekken; 3. bij de Nationale Maatschappij voor Kleine Landeigendom; 4. bij de private maatschappijen voor bouwcrediet.

Brussel.

V. VAN ROMPUY.

²⁾ Zie voor de N.M.K.N. de twee artikelen van J. Mattheussen in „E.-S.B.” van 11 en 18 Augustus jl.

BOEKBESPREKING.

Het bevolkingsvraagstuk door Prof. Dr H. W. Methorst en Prof. Dr M. J. Sirks. Scheltema & Holkema, N.V., Amsterdam, 1948.

Verheugend is de verschijning van een betrekkelijk beknopt, ook voor ontwikkelde leken begrijpelijk, boeiend werk, dat een voortreffelijk inzicht geeft in het voor het

voortbestaan van ons volk van zo primair belang zijnde bevolkingsvraagstuk.

Het is van de hand van twee corypheeën op dit gebied: Prof. Methorst, die de kwantitatieve, en Prof. Sirks, die de kwalitatieve zijde van het vraagstuk behandelt. Methorst begint met het stellen van de vraag, of er reeds nu veel mensen op deze aardbol leven en of er op de duur noodzakelijk overbevolking moet komen. Het eerste deel der vraag meent hij niet te kunnen beantwoorden bij gebrek aan vergelijkingsmateriaal met andere hemellichamen. Bij de beantwoording van het laatste deel geeft Methorst gelukkig blijk van optimisme: de mens zal gaandeweg hoe langer hoe meer de krachten der natuur, die onuitputtelijk zijn, leren gebruiken. Methorst is overtuigd, dat de grote ellende van vroeger en nu niet te zoeken is in het aantal mensen, maar in het egocentrische van de mens.

De loop der bevolking — niet alleen in ons land — wordt aangetoond door een overzichtelijk cijfermateriaal, nog verduidelijkt door curven en bevolkingspyramiden. De geboortecijfers zijn vergezeld van beschouwingen over de invloed van welstand op nataliteit; bij de sterfte- en kindersterfecijfers komen ook de doodsoorzaken ter sprake. De geboortechteruitgang schrijft Methorst niet toe aan fysieke degeneratie; hij acht hem een gewild verschijnsel, mede uit de omstandigheden voortgesproten. De vraag, of wij in ons land thans of in de eerstvolgende jaren met een actuele bevolkingspolitiek moeten beginnen ter stimulering van het aantal geboorten, beantwoordt hij ontkennend en wel op grond van het feit, dat ons geboorteturplus nog tot één der grootste van alle landen behoort en dat onze netto-vervangingsfactor aantoont, dat onze bevolking op het ogenblik nog de neiging heeft tot vooruitgang.

Evenmin is hij voorstander ener propaganda tot beperking van geboorte. Hoe meer de ontwikkeling en de hygiëne toenemen, hoe meer de geboorte ook ten plattelande zal dalen; een bewering, die met verschillende voorbeelden wordt gestaafd.

Terwijl de geboorte in de toekomst hier te lande zal blijven dalen tot vermoedelijk 15 à 16 per 1.000 inwoners, zal het sterfecijfer moeten gaan stijgen door een ouder worden van de bevolking, waarmede gepaard gaat, dat de hogere leeftijdsklassen in verhouding tot de lagere leeftijdsklassen sterker bezet worden. En in de hoogste leeftijdsklassen is de sterfte per 1.000 der bevolking hoog, omdat daarin zich bevinden de personen, wier tijd van heengaan komende is. Zo neemt de groep van personen beneden 65 jaar geleidelijk in aantal af, terwijl de sterfte van personen boven 65 jaar na 1935 reeds meer dan de helft bedraagt van de totale sterfte. Vermoedelijk zal de sterfte daardoor geleidelijk gaan stijgen tot ook 15 à 16 per 1.000 der bevolking, waardoor we dan een stabiele bevolking hebben gekregen, daar onze bevolkingstoef- of -afneming, om zo te zeggen, geen invloed ondervindt van de migratie, welke onbetekenend is voor ons land.

Prof. Sirks leidt ons rond op het gebied van de verklaring en verbetering van het wezen der onderdelen, waaruit de bevolking is samengesteld. Wel hoogst interessant is het inzicht, dat ons geboden wordt in de methoden, die bij kwaliteitsstudie betreffende lichamelijke en geestelijke eigenschappen van rassen, families en individuen worden toegepast en in de daarmee bereikte resultaten. Een grote rol speelt ook het afstammingsonderzoek, dat naast het variabiliteitsonderzoek nodig is voor inzicht in de erfelijkheid. Erfelijkheid en levensomstandigheden zijn immers de beide beoordelingsmaatstaven van de kwaliteit der bevolking. Leerzaam zijn de gegevens over parenteel en individu, over de kwaliteiten van het individu en van de bevolking. Als consequenties op maatschappelijk gebied van de kwalitatieve studie noemt Sirks primo de eugeneze: de geboortebetovering of -vermindering om het verloop van de erfelijke aanleg in de maat-

schappelijk gewenste richting te leiden. Voorzichtigheid is geboden. Klakkeloos toegekende kinderbijslagen hebben een dysgenetische factor in zich, die volkswelzijn en volkskracht meer schaden dan baten kan. De gevolgen, waartoe beperking van geldelijke voordelen tot als „gunstig” geoordeelde personen aanleiding kan geven, zagen wij bij onze oostelijke naburen. Wijl de mogelijkheid van uitvoering der positieve eugeneze afhankelijk is van de psychologische juistheid der methode, beschouwt Sirks het opwekken van verantwoordelijkheidsbesef bij hen, die daarvoor in aanmerking komen, als het belangrijkste element bij de bevordering van het kinderaantal in erfelijk-gunstige gezinnen.

Nog meer moeilijkheden baart het beginsel der negatieve eugeneze: castratie, sterilisatie, huwelijksverbod, kunstmatige abortus e.d. De tweede consequentie ligt volgens Sirks in het lichamelijk en geestelijk milieu, dat aan de bevolking ter beschikking wordt gesteld: hygiëne en opvoeding. Tot de derde groep rekent hij die, welke op staatkundig gebied liggen. Sirks conclusie is, dat enerzijds de kwaliteit der bevolking door alle overheidspersonen behoort te worden bevorderd, maar anderzijds de bevolking recht heeft aan de kwaliteit dezer overheidspersonen de hoogste eisen te stellen, wat intellect, karakter en vooral wijsheid betreft.

In de latere jaren is er voor het bevolkingsvraagstuk ongetwijfeld wel een zekere belangstelling ontstaan, waartoe studiewerken en populaire artikelen, en ook de heersende woningnood, het hunne hebben bijgedragen. Maar veel zegt dit niet. Terecht signaleert Sirks nog een intuïtieve vrees om dit inderdaad tere onderwerp onder ogen te zien, een zich in onverschilligheid uitende negatieve houding tegenover de kwantitatieve bevolkingsproblemen en een volkomen ontkenning van de betekenis der kwalitatieve vraagstukken.

Bevolkingsvraagstukken kunnen, mogen en moeten zelfs, volgens Sirks, leiden tot tactische overheidsmaatregelen, doch mogen onder geen voorwaarde gebruikt worden voor het nastreven van partijpolitiek of machtsvorming, wat hij dan ook misdadig noemt tegenover eigen volk en buitenland.

Moge dit zo leerzame boek in brede kringen zijn weg vinden en niet nalaten daar vooral zijn morele invloed uit te oefenen.

's-Gravenhage.

Mr E. W. VAN DAM VAN ISSELT.

AANTEKENINGEN.

DE VOORUITZICHTEN VAN DE BELGISCHE KATOENINDUSTRIE.

Er wordt in België de laatste tijd veel gesproken over de crisis in de textielindustrie. Volgens sommigen moet de huidige terugslag van deze tak van nijverheid worden toegeschreven aan enkele toevallige factoren, welke van voorbijaande aard en zonder gevaar voor de toekomst zijn. Anderen echter denken aan de jaren 1930-'39 en vrezen, dat de textielindustrie na een kortstondige bloeiperiode opnieuw verzeild geraakt in de vooroorlogse depressiesfeer. In verband met de toestand, waarin de Belgische textielindustrie thans verkeert, heeft het tijdschrift van het Vlaams Economisch Verbond een beschouwing gewijd aan de perspectieven van de katoenindustrie, de voornaamste tak van de textielnijverheid, na eerst de oorzaken en de gevolgen van de huidige crisis te hebben nagegaan ¹⁾. Hieronder geven wij dit betoog, in enigszins verkorte vorm, weer.

De oorzaken van de crisis.

Zowel spinnerij als weverij hebben na de oorlog tamelijk

vlug hun vooroorlogse bedrijvigheid weten te bereiken. De productie van katoenen garens overtrof vrij spoedig het peil van vóór de oorlog. De productie in de weverij, hoewel aanvankelijk vertraagd door gebrek aan grondstoffen, steeg in 1947 tot 120 pCt van de vooroorlogse. Dit gaf aanleiding tot de kortstondige bloeiperiode, welke thans weer tot het verleden behoort. De crisisverschijnselen begonnen in Augustus 1947 voor de exporterende bedrijven met het intrekken van de inwisselbaarheid van het pond sterling. De zachte winter had een gevoelige vermindering van de vraag op de binnenlandse markt tot gevolg en eind April jl. nam de vraag naar garens sterk af. Op dit ogenblik is, aldus „V.E.V. Berichten”, de crisis algemeen, zowel voor de binnenlandse markt als t.a.v. de export, zowel voor de weverijen als voor de spinnerijen; de bedrijvigheid in de verschillende takken varieert van 10 tot 90 pCt naar gelang de artikelen en afzetgebieden. Enkele bedrijven liggen practisch geheel stil en de werkloosheid stijgt van week tot week.

De aard, de oorzaken en de gevolgen van de crisis nader analyserend, moet allereerst worden vastgesteld, dat de productie van garens de vooroorlogse productie met 5 à 10 pCt overtreft, terwijl de export van katoenen garens beneden het peil bleef van vóór de oorlog, nl. 8.300 ton in 1947 tegen 12.950 ton in 1937. Daardoor overtrof de hoeveelheid garens, die ter beschikking werd gesteld van de Belgische weverij, het normale verbruik van vóór de oorlog met ongeveer 10 pCt. Dit valt te begrijpen, daar 1° de weverijen hun voorraad garens weer moesten aanvullen en 2° de weverijen zelf meer produceren. Naar schatting bedraagt de productie van de weverijen 120 pCt van die van vóór de oorlog. Dit lijkt niet zo veel, gezien de noodzakelijkheid om de normale voorraden te herstellen bij de wevers zelf, in de groothandel en in de kleinhandel, en gezien de door de oorlog ontstane achterstallige vraag van de consumenten. In werkelijkheid echter beantwoordde de productie van de weverij voor het binnenland alléén aan 150 pCt van het normale vooroorlogse verbruik door het feit, dat de export van gewezen stoffen slechts $\frac{2}{3}$ bedroeg van die van vóór de oorlog. Dit blijkt uit de volgende cijfers:

	in 1937	(in tonnen)	in 1947
Grondstof beschikbaar voor de weverijen	81.780		88.563
Uitgevoerde weefsels	36.955		22.884
Ter beschikking van de binnenlandse markt	44.825		65.679
Ingevoerde weefsels	1.800		3.764
Totaal beschikbaar voor de binnenlandse markt	46.625		69.443

In 1946 was 67.451 ton ter beschikking van de binnenlandse markt. In twee jaar (1946 en 1947) werd voor de binnenlandse markt evenveel geproduceerd als gedurende een periode van 3 jaar vóór de oorlog.

Men kan natuurlijk van mening verschillen — aldus „V.E.V. Berichten” —, wat betreft de omvang van de inhaalvraag, maar de doorslaggevend factor is niet de behoefte, maar wel de koopkracht ²⁾. In de eerste vooroorlogse jaren, toen men van alles te weinig had, werd die koopkracht in sterke mate aangetrokken door het artikel textiel, dat het eerst voorradig was. Thans, nu alles weer te krijgen is, begint de vraag terug te vallen tot het vooroorlogse peil, temeer daar de prijzen van textielgoederen zeer hoog zijn, als gevolg van de hoge wereldprijs voor katoen, de depreciatie van de franc in 1944, de proportionele stijging van de lonen, vooral voor vrouwelijk personeel, en de sociale lasten.

Als oorzaken van de crisis kunnen dus worden aangegeven:

1) de abnormale vraag uit hoofde van het herstel van voorraden bij de wever, de groothandelaar en de kleinhandelaar, is ruimschoots bevredigd;

¹⁾ „V.E.V. Berichten” van 31 Juli 1948. Zie ook het artikel van Joan Gelderman, „De Nederlandse katoenindustrie en de Benelux” in „E.-S.B.” van 4 Augustus jl., blz. 604, en het artikel van J. van Gerwen, „De positie van de wolindustrie in Nederland” in „E.-S.B.” van 25 Augustus jl., blz. 671.

²⁾ Men zie voor de betekenis van het begrip „inhaalvraag” het artikel: „De conjunctuur in de Verenigde Staten” in „E.-S.K.” van Juni 1948, blz. 45.

2) aan de abnormale vraag van de verbruiker is een eind gekomen door het inhalen van de achterstand en de verminderde koopkracht.

De gevolgen van de crisis.

Houdt men met deze factoren rekening, dan zou men tot de conclusie moeten komen, dat de productie van de weverijen met ongeveer 23.000 ton moet worden vermindert om weer op het vooroorlogse peil te komen, op voorwaarde, dat alle andere factoren dezelfde blijven. Dit komt neer op een daling van de productie met 25 pCt van 1947. De binnenlandse markt is echter niet te scheiden van de exportmarkt. Terwijl het productiepeil van spinnerij en weverij hoogstens 120 pCt bereikte van het gemiddelde van 1936—'37 en 1938, moest 150 pCt ter beschikking worden gesteld van de binnenlandse markt, doordat de uitvoer van garens en weefsels na de oorlog — naar hoeveelheid — niet meer dan $\frac{2}{3}$ bedroeg van die in 1936—'38. De uitvoer van weefsels bedroeg nl. in 1947 22.884 ton tegen 36.955 ton in 1937, van garens resp. 8.300 ton en 12.950 ton: een totale uitvoervermindering dus van ca 19.000 ton. Een tweede factor voor de overbevoorrading van de binnenlandse markt in 1947 is — zoals we zagen — gelegen in de toegenomen invoer van katoenen weefsels. Conclusie: de uitvoer werd met $\frac{1}{3}$ vermindert, de invoer werd verdubbeld. De hoeveelheid ter beschikking gesteld van de binnenlandse markt steeg met 50 pCt, dit terwijl de productie tot niet meer dan 120 pCt van vóór de oorlog steeg. Daalt het binnenlandse verbruik tot het peil van vóór de oorlog en blijft de in- en uitvoer gelijk aan het peil van 1947, dan kan de productie van de weverijen met 33 pCt voor het binnenland dalen, of 25 pCt van de gehele productie. Zou de uitvoer het vooroorlogse niveau kunnen bereiken, dan zou de daling veel minder zijn. De uitvoercijfers voor 1948 wijzen echter op een nieuwe en nog sterkere inzinking en ook de werkloosheid stijgt nog voortdurend.

De vooruitzichten.

Of inderdaad pessimisme ten aanzien van de perspectieven van de Belgische katoenindustrie gerechtvaardigd is, hangt af van velerlei factoren. Op de binnenlandse markt zijn de behoeften nog zeer groot. De hoeveelheid beschikbare koopkracht zal echter afhangen van de algemene conjunctuur. De politiek van geldschaarste speelt een rol. De daling van de wereldprijzen voor katoen kan de koopkracht verhogen. Een nieuwe uitgifte van bevoorradingsbons voor textiel kan een tijdelijke vermeerdering van de vraag verwekken. Maar volgens „V.E.V. Berichten” kan dit per saldo geen grondige wijziging brengen in de hierboven geschetste verhoudingen. De Belgische Regering verzet zich hardnekkig tegen het wederinstellen van invoervergunningen voor textielgoederen. De invoer in België is geheel vrij en de Belgische prijzen zijn — zoals bekend — tegenover het buitenland minder gunstig dan vóór de oorlog als gevolg van de abnormale stijging van de kostprijzen. Als doorslaggevend factor moet worden aangemerkt de mogelijkheid van het opvoeren van de export van garens en geweve stoffen. En hier zijn naar de mening van het V.E.V. de vooruitzichten zeer slecht. Vlak na de oorlog heeft de Belgische Regering de uitvoer bewust geremd om de binnenlandse markt te verzadigen. De uitvoer in 1946 was maar 25 pCt van die van 1937. In 1947 bereikte België voor katoenen weefsels nauwelijks een export van 65 pCt.

De exportcijfers van vóór de oorlog zijn nimmer bereikt, dit ondanks de zeer grote behoefte aan textielproducten in de wereld en met name in Europa. De oorzaak hiervan moet worden gezocht in het tekort aan deviezen, de hoge prijzen en de verminderde vraag in tal van landen.

Reeds in Juli 1947 begonnen de moeilijkheden met het sterlinggebied. Egypte sloot een financieel accoord met Engeland, waarbij zijn tegoed aan ponden in grote mate

werd geblokkeerd. Verschillende Dominions, waaronder Nieuw-Zeeland en Australië, zetten de invoer van textielgoederen uit België stop om de voorkeur te geven aan Engeland. Desondanks moest Engeland in Augustus 1947 de inwisselbaarheid van het pond intrekken, waardoor alle betalingen strikt werden gecontingenteerd. Thans is de uitvoer van textielgoederen naar het sterlinggebied praktisch bijna onmogelijk. In 1947 bedroeg zij nog 46 pCt van de totale Belgische uitvoer.

Een nieuw afzetgebied voor de Belgische producten in 1947 was Zweden. De financiële ontwikkeling in Zweden was echter van die aard, dat van 1 September 1947 af iedere uitvoer van textielgoederen onmogelijk werd bij gebrek aan vergunningen. Ook de invoer in Noorwegen en Denemarken is geheel uitgesloten wegens gebrek aan deviezen in beide landen. De drie Scandinavische landen vertegenwoordigden in 1947 20 pCt van de Belgische uitvoer. Het zelfde geldt voor ons land, waarheen, ondanks alle handelsverdragen en financiële credieten, de omvang van de export tot een fractie van de vooroorlogse is teruggelopen. Een gevoelige slag voor de Belgische tapijtindustrie was de wijziging van het douanetarief in de Verenigde Staten. De uitvoer daalde van 5.292 ton in 1937 tot 677 ton in 1947, terwijl de invoer uit de Verenigde Staten steeg van 124 ton tot 1.274 ton.

De Belgische exportmarkten verder analyserend, wijst het V.E.V. op het autarkische streven van de Zuid-Amerikaanse staten; sedert 1947 zijn als gevolg hiervan deze voor België belangrijke afzetgebieden praktisch geheel afgesloten. De overblijvende landen zijn Zwitserland, Zuid-Afrika en Canada, waar de markten verzadigd zijn en waar de Belgische export — vooral in Canada — te kampen heeft met scherpe concurrentie van de Verenigde Staten. Vooral voor sommige specialiteiten, die vóór de oorlog een derde uitmaakten van de Belgische uitvoer van katoenen weefsels zoals tapijten, fluweel en meubelstoffen, is de toestand ernstig.

Hoewel thans het E.R.P. in actie is, is er — zo meent het V.E.V. — tot nu toe nergens verbetering te verwachten. Langs de weg der handelsverdragen kan de Belgische Regering er veel toe bijdragen om een minimale afzet te verzekeren, vooral daar waar België moedwillig verdrongen wordt. Werkelijke verbetering echter verwacht het V.E.V. alleen, indien de bilaterale accoorden worden afgeschaft en er een multilaterale clearing voor de Europese landen tot stand komt³⁾. Daartoe is nodig een waarborgfonds voor de convertibiliteit van de buitenlandse valuta en in het bijzonder van het Engelse pond.

Wordt op die manier meer vrijheid gegeven aan de Belgische industrie op de wereldmarkten, dan staat België nog voor zware problemen. Men denke slechts aan prijsvermindering en industriële aanpassing. Hier ligt nog een grote taak voor de Belgische industrie.

Dit alles is niet bepaald hoopvol voor de naaste toekomst. Zou de uitvoer totaal wegvallen, dan staat België, aldus „V.E.V. Berichten”, voor een werkloosheid van bijna 50 pCt. Op langere termijn zijn er nog een paar elementen, die van grote invloed kunnen zijn op de ontwikkeling van de huidige crisis, nl. de Economische Unie met Nederland en de politiek tegenover Japan en Duitsland.

Nederland is steeds een zeer goede klant geweest voor de Belgische textielindustrie. Op het gebied van de spinnerij had Nederland steeds een tekort aan garens en het ligt — aldus het V.E.V. — in de lijn van de Economische Unie, dat dit tekort op de duur zou worden gedekt door het productie-overschot van de Belgische spinnerijen. Voor de weverij zou, naar de mening van „V.E.V. Berichten”, hetzelfde moeten gebeuren; intussen geschiedt thans het omgekeerde. Dank zij de politiek van vrije invoer in België, de lagere lonen en de beperking van het binnen-

³⁾ Men leze in dit verband het artikel van Prof. Dr F. A. G. Keesing over „Het inter-Europese betalingsverkeer” in „E.-S.B.” van 18 Augustus 1948.

lands verbruik, is het Nederland, dat zijn uitvoer naar België verhoogt, terwijl de invoer van Belgische producten tot het uiterste wordt beperkt.

De vooruitzichten m.b.t. Japan en vooral Duitsland acht het V.E.V. minder gunstig. De industriële structuur van deze landen zal worden gewijzigd, door de inkrimping van de zware oorlogsindustrie te compenseren door een evenredige uitbreiding van de lichtere en minder gevaarlijke takken van nijverheid. In dat verband komt vooral de textielindustrie in aanmerking. Japan en Duitsland kunnen uit dien hoofde geduchte concurrenten, zoal niet op de binnenlandse, dan toch op de buitenlandse markten, worden.

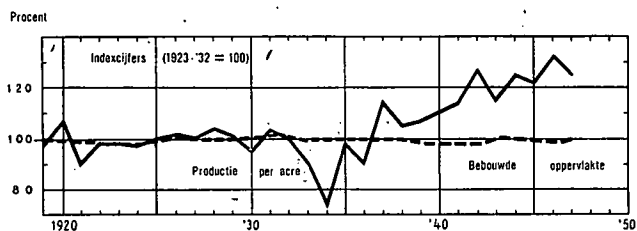
VERLEDEN EN TOEKOMST VAN DE AMERIKAANSE LANDBOUW.

Gedurende de komende generatie zullen de Amerikaanse boeren, evenals zij dat in het verleden hebben gedaan, voldoende vlees, granen, melk, fruit, groenten, katoen en andere agrarische producten voortbrengen om de snel groeiende bevolking te voeden en te kleden. Tegelijkertijd zullen zij in staat zijn de voor bebouwing in aanmerking komende oppervlakte te handhaven, mits voortdurende aandacht wordt besteed aan de verzorging van de grond. De agrarische productie in de Verenigde Staten vertoont reeds sedert lang een stijgende tendentie: sedert 1910 is zij met meer dan 2/3 gestegen en ligt thans ongeveer 30 pCt boven het gemiddelde van 1935-'39.

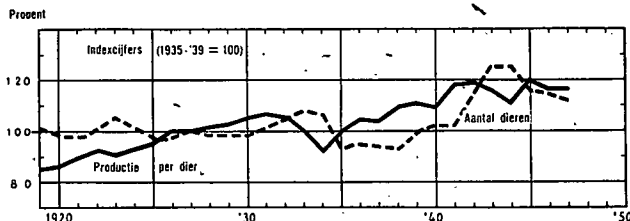
Indien de omstandigheden gedurende de eerstkomende vijf-en-twintig jaren relatief gunstig blijven, dan zal de agrarische productie even snel als, of misschien nog iets sneller, toenemen dan de bevolking van de Verenigde Staten, aldus Glen T. Barton in een artikel „Bigger Farm Production Ahead”¹⁾, waaraan wij de hier vermelde gegevens hebben ontleend. Onder minder gunstige omstandigheden zal de agrarische opbrengst minder snel toenemen, maar in elk geval zijn de productievoorzichten toch wel zo, dat het verbruik per hoofd minstens kan worden gehandhaafd op het huidige hoge niveau.

Hoe de productie per acre, per arbeider en per dier zich van 1919 af heeft ontwikkeld en hoe men zich de toekomstige trend denkt, blijkt uit de onderstaande grafieken.

Van 1919 tot 1947.

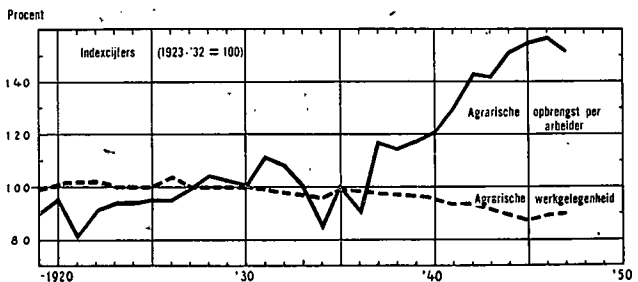

Tot het begin der dertiger jaren vertoonde de productie per acre slechts geringe schommelingen, daalde echter sterk i.v.m. de droogte in de jaren 1934 en 1936 en steeg daarna snel. De bebouwde oppervlakte bleef ongeveer dezelfde.

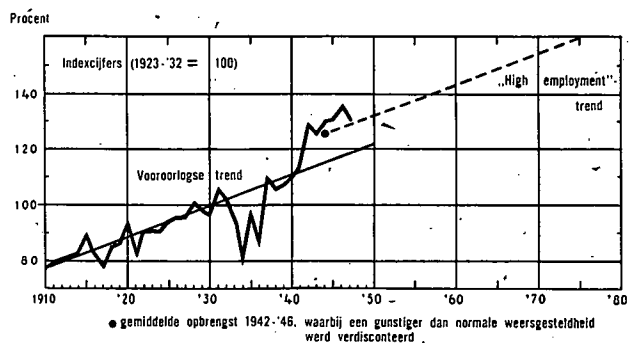
¹⁾ In „The agricultural situation”, Bureau of Agricultural Economics van het „U. S. Department of Agriculture” van Juni 1948.

De productie per dier steeg geleidelijk tot 1931, daalde tot 1934 en vertoonde daarna een stijgende tendentie.

Het aantal agrarische arbeiders geeft over het genoemde tijdperk een langzame daling te zien. De opbrengst per arbeider is na 1935 met grote sprongen omhoog gegaan.

Van 1947 tot 1975.

Deze grafiek geeft de trend aan van de agrarische productie van 1910 tot 1947 (1935-'39 = 100) en de waarschijnlijke toekomstige ontwikkeling, indien de werkgelegenheid gunstig blijft. Zelfs bij minder gunstige omstandigheden zal de trend vermoedelijk opgaand zijn, zij het in minder sterke mate.

* *

De toeneming van de agrarische productie in de komende decennia zal in grote mate afhangen van de voortschrijding van de techniek op agrarisch gebied en van de mate, waarin de landbouwers geneigd zullen zijn verbeterde productiemethoden toe te passen. De productiviteit per machine en per dier zal, naar het zich laat aanzien, nog verder toenemen, terwijl ook de opbrengst per acre zal stijgen. Ook een groter verbruik van kunstmeststoffen, verbeterde zaadselectie en voederverhoudingen zullen, naast verbetering van de afwatering, irrigatie en grondverbetering, hiertoe bijdragen. Het is daartegenover niet waarschijnlijk, dat in de komende twee of drie decennia veel zal kunnen worden toegevoegd aan de totale te bebouwen oppervlakte. Tegenover de vele miljoenen acres, welke door irrigatie, verbeterde afwatering enz. in cultuur gebracht zullen kunnen worden, zal er land van mindere kwaliteit niet meer voor bebouwing in aanmerking komen.

De tendentie om arbeidskrachten te vervangen door machines zal voortgaan. Sedert 1918 zijn meer dan 55 miljoen acres vrijgekomen voor de verbouw van producten, welke dienen voor de menselijke voeding of kleding, daar het aantal trekkieren (en daarmee de voor hun voeding bebouwde oppervlakte) in de Verenigde Staten sedert de eerste wereldoorlog met ongeveer 2/3 is verminderd. In de volgende generatie zullen vermoedelijk nog een 15 à 20 miljoen acres voor dit doel vrijkomen. Voor op zijn minst de volgende twee of drie decennia zal een steeds geringer aantal arbeiders in staat zijn voldoende agrarische producten voort te brengen voor de toenemende Amerikaanse bevolking.

INTERNATIONALE NOTITIES.

DE DEKKING VAN DE NIEUWE CHINESE VALUTA.

Te Nanking is officieel bekend gemaakt, dat de nieuwe Chinese valuta, de „gouden yuan”, voor 100 pCt gedekt zal zijn. Deze aankondiging heeft, aldus „The Financial Times” van 23 Augustus jl., enige verbazing gewekt, want het is bekend, dat het goudbezit der Chinese Regering niet groot is. Naderhand werd echter bekend, dat slechts een deel van de dekkingsreserve, nl. 40 pCt, uit goud, en daarnaast zilver en vreemde valuta, behoeft te bestaan; de rest mag bestaan uit verhandelbare effecten en daartoe aangewezen activa van staatsbedrijven. De Chinese Minister van Financiën heeft medegedeeld, dat de voor de gouden yuan beschikbare reserve momenteel £ 50 mln aan goud, zilver en vreemde valuta en £ 75 mln aan andere activa behoort.

Aan de verzekering van een 100 pCt dekking meent „The Financial Times” slechts weinig praktische waarde te moeten toekennen. Het bestaan van de reservebepaling in de huidige vorm zal op zichzelf een verslechtering van de binnenlandse koopkracht van de nieuwe valuta niet kunnen verhinderen. Daarvoor ware in de eerste plaats nodig het stoppen van het gebruik van de bankbiljettenpers voor overbrugging van het verschil tussen staatsinkomsten en -uitgaven.

De aangekondigde omvang van de nieuwe biljetten-uitgifte heeft enige verwondering gewekt; zij zal immers, gezien het bovenstaande, niet meer dan £ 125 mln kunnen belopen. Op deze basis zal Engeland, met een bevolking die ongeveer $\frac{1}{10}$ van de Chinese is, een ongeveer 10 keer zo grote circulatie hebben; de biljettenbehoefte van de gemiddelde Chinese is in dit geval $\frac{1}{100}$ van die van de gemiddelde Engelsman.

Inmiddels is het zuinig biljettengebruik in China te verklaren uit de lage levensstandaard daar te lande en uit de omstandigheid, dat, gezien de monetaire chaos, de directe ruil er weer van groot belang is geworden. Blijkt echter de nieuwe poging tot herstel van vertrouwen in de geldeenheid succes te hebben, dan zal de biljettenbehoefte snel stijgen. Daarmede ontstaat dan het probleem van het vinden van additionele hoeveelheden goud en zilver. Het is begrijpelijk, aldus het blad, dat de Chinese Regering nog steeds hoopt op een valutastabilisatielening van de Verenigde Staten, en dat zij alle pogingen in het werk stelt om opgepotte hoeveelheden goud en zilver aan het daglicht te brengen.

IS AMERIKA HET LAND VAN „BIG BUSINESS”?

De snel toenemende bevolking van de Verenigde Staten gaat gepaard met een snel groeiend aantal zakenlieden. Volgens cijfers van het „Department of Commerce” bereikte het aantal ondernemingen begin 1948 een recordhoogte, t.w. 3.848.000. Dit aantal lijkt verbazend groot, indien men denkt aan het feit, dat Amerika als regel wordt gekenschetst als het land van „big business”. Het is inderdaad zo, dat grote concerns een aanzienlijk deel van Amerika's handel en industrie vertegenwoordigen, maar toch is het aantal kleine zaken veel groter dan men zich wel realiseert, aldus „The Cleveland Trust Company Business Bulletin” in haar nummer van 15 Augustus 1948. Deelt men de totale bevolking door het bovenvermelde cijfer, dan komt men op ongeveer 1 onderneming per 38 inwoners.

Bijna de helft van deze ondernemingen — gegevens van 1939 — is zeer klein en wordt geleid door één persoon of familie en heeft geen anderen in dienst. Voorts heeft ongeveer 30 pCt niet meer dan drie of vier betaalde employé's. Slechts een klein percentage heeft meer dan 100 werknemers. In 1929 telde men iets meer dan 3 miljoen ondernemingen, tegen 2.850.000 in 1933. Op 31 Maart 1939 was dit aantal gestegen tot 3.172.000. In de eerste jaren van de oorlog nam het aantal nog wat toe, daarna

daalde het en bedroeg eind 1943 2.836.000. Dit was niet het gevolg van een toename van het aantal faillissementen — in werkelijkheid nam het aantal faillissementen af —, maar van vrijwillige sluiting in verband met een tekort aan arbeidskrachten en van het dalende aantal nieuw opgerichte ondernemingen. Sedert 1943 is het aantal ondernemingen sterk gestegen: ongeveer 1 miljoen kwamen er bij.

Bijna 46 pCt van het totale aantal ondernemingen is werkzaam in de detailhandel. De grootste daaropvolgende groep wordt gevormd door de dienstenverlenende ondernemingen: 19 pCt van het totale aantal.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De naderende maandultimo deed zich ter geldmarkt in de afgelopen week niet gevoelen. Door de vrij grote bedragen aan schatkistpromessen, welke juist in de laatste week van Augustus kwamen te vervallen, kon aan chartale geldaanspraken gemakkelijk worden voldaan. De geldmarkt was dan ook vrij ruim, waardoor October- t/m Februaripapier tegen $\frac{5}{16}$ pCt werd verhandeld. In het ruim aanwezige Meipapier werden enige transacties gedaan tegen een disconto van $\frac{7}{16}$ pCt, terwijl Juni- en Juli-promessen tegen ditzelfde disconto gevraagd werden. In overeenstemming met deze gang van zaken bleef callgeld 1 pCt noteren.

De belangrijkste gebeurtenis op de effectenmarkt in de afgelopen week was de aangekondigde herkapitalisatie van de H.V.A. met 50 pCt, waardoor een in de bezettingsperiode betaalde superdividendbelasting gerestitueerd zal worden. De koers van aandelen H.V.A. steeg dan ook na deze aankondiging van 225 tot 257 $\frac{1}{4}$ pCt. Overigens bleven de aandelenkoersen in de afgelopen week praktisch ongewijzigd.

Het gunstige verloop van de Indische exportcijfers, welke een uitdrukking vormen van een bevredigend verloop van de gang van zaken in het Indische bedrijfsleven, vermocht geen merkbare invloed uit te oefenen op de koersen der Indische fondsen.

Op de staatsfondsenmarkt trokken de koersen iets aan. De 3— $\frac{3}{4}$ pCt staatslening 1947 bereikte het niveau van 98 pCt, terwijl de 3 pCt investeringscertificaten daarentegen op hetzelfde niveau van 97 $\frac{1}{2}$ pCt bleven.

	20 Aug. 1948	27 Aug. 1948
A.K.U.	163 $\frac{3}{4}$	163
v. Berkel's Patent	126 $\frac{1}{4}$ GB	129 GB
Lever Bros. Unilever C.v.A.	297 $\frac{1}{2}$	295 $\frac{1}{4}$
Philips G.b.v.A.	253 $\frac{1}{2}$	253 $\frac{1}{4}$
Koninklijke Petroleum	343 $\frac{3}{4}$	349 $\frac{1}{2}$
H.A.L.	192 $\frac{1}{4}$	196 GL
N.S.U.	183 $\frac{1}{2}$	159
H.V.A.	225	257 $\frac{1}{4}$
Deli Mij. C.v.A.	156	158 $\frac{3}{4}$
Amsterdam Rubber	168	171

STATISTIEKEN.

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
(Voornaamste posten in miljoenen francs)

Data	Metaal-voorraad	Buitent. wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere crediten
31 Dec 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.113,7
7 Aug. 1948	5.577,4	132,2	191,1	47,5	4.165,3	1.277,5
14 Aug. 1948	5.593,6	124,8	167,7	47,5	4.124,2	1.308,1
23 Aug. 1948	5.607,8	130,0	125,7	47,5	4.113,2	1.292,6

BANK VAN FRANKRIJK.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal-voorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
29 Juli 1948	52.817	252.987	125.042	153.200	426.000
5 Aug. 1948	52.817	241.358	125.042	159.400	426.000
12 Aug. 1948	52.817	250.765	125.042	158.300	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.458	765	62.693
29 Juli 1948	836.662	226.015	764	223.773
5 Aug. 1948	849.131	212.387	800	210.157
12 Aug. 1948	843.478	218.480	791	216.507

SPECIFICATIE DER EMISSIES IN JUNI EN JULI 1948¹⁾.
Bedragen in duizenden guldens; koersen en rentevoeten in pCt.

Naam	Bedrag (nominaal)	Koers	Bedrag (reëel)	Rentevoet	Looptijd
Obligaties.					
<i>Overheid:</i>					
Nederlandse Staatslening 1947 (dollarlening)	46.148	100	46.148	3	39 ²⁾
Investeringscertificaten	76.190	100	76.190	3	20 ³⁾
Aandelen.					
Internationale Gewapendbeton-Bouw, Breda	600	110	660		
N.V. Vereenigde Manufacturenhandel v/h. J. van Hout & Cramer Malmberg, Helmond	50	100	50		
N.V. Berghuizer Papierfabriek v/h. B. Cramer, Wapenveld (Gem. Heerde) (aand. B.)	1.000 ⁴⁾	168	1.680		
N.V. Metaalhuizenfabriek Maatschappij „Excelsior”, Schiedam	387	125	484		
N.V. Alweco (Aluminium Werktuigen en Constructiebouw), 's-Hertogenbosch (aand. B.)	500	106	530		
N.V. Schokbeton, Kampen, (aand. B.)	1.000	112 ¹⁾	1.125		
N.V. Enkes, v/h. N.V. De Eerste Ned. Kogellager- en Schroevenfabriek, Leidschendam	212	106	225		
Julii.					
Obligaties.					
<i>Overheid:</i>					
Nederlandse Staatslening 1947 (dollarlening)	22.932	100	22.932	3	39 ²⁾
Investeringscertificaten	54.734	100	54.734	3	20 ³⁾
Belegingscertificaten	7.831	100 ¹⁾	7.870	3 ¹⁾	50 ³⁾
<i>Particulieren:</i>					
Vereeniging tot Stichtingen Instandhouding van Ziekenhuizen op Gereformeerden Grondslag voor 's-Gravenhage en omgeving, 's-Gravenhage	250	100	250	3 ¹⁾	32 ³⁾
Aandelen.					
N.V. Machinehandel „M. A. H. E. Z.” (Machine-Handel Enschedé-Zonen), Amsterdam	200	148	296		
N.V. Bouwkas „Rohyp”, Utrecht, (aand. B.)	400 ⁵⁾	115	460		
Mulder's Fabriek van Rollend Materieel en Landbouwmachines N.V., Boskoop (aand. A.)	250	105	263		
N.V. Betonfabriek „De Meteor”, De Steeg (Gem. Rheden)	250	110	275		
N.V. Industrieel Handelsmaatschappij voor gouden en zilveren werken, v/h. Eduard Goudsmit, Rotterdam	325	125	406		
Johannes Kerkhoven polder N.V., Amsterdam	156	108 ¹⁾	169		

¹⁾ Aansluitend op de emissiestatistiek in „E.-S.B.” van 7 Juli 1948, blz. 538.

²⁾ Versterkte en/of vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing van zekere datum af toegestaan.

³⁾ Versterkte en/of vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing te allen tijde toegestaan.

⁴⁾ Bovendien bij oude aandeelhouders f 200.000 geplaatst à 135 pCt, wellicht betaald uit verkregen agio op de overige f 1.000.000.

⁵⁾ Bovendien bij oude aandeelhouders f 100.000 geplaatst à 115 pCt, wellicht betaald uit verkregen agio op de overige f 400.000.

EMISSIES IN 1948.
(Reële bedragen in duizenden guldens).

Maand	Obligaties	Aandelen	Totaal	Waarvan conversies	Uit omzetting van andere belegg. en-ge-blokkteerd ¹⁾	Nieuw geld
Jan.	68.546	305.244	373.790	66.350	846	306.594
Febr.	11.604	8.619	20.223	—	11.404	8.819
Mrt	104.779	4.505	109.284	4.363	22.646	82.275
April	103.728	143.525	247.253	—	102.518	144.735
Mei	1.642.270	23.042	1.665.312	1.164.000	137.450	363.862
Juni	122.338	4.754	127.092	—	122.338	4.754
Juli	85.786	1.869	87.655	—	85.536	2.119

¹⁾ Zie voor toelichting de aantekening „De emissiestatistiek”, in „E.-S.B.” van 2 Juni 1948, blz. 434.

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Vorderingen	14 Aug. 1948	7 Aug. 1948
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederl. Bank N.V.	f 687.154.475,94	f 678.127.579,65
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	„ 424.855,47	„ 490.039,60
Kasvorderingen wegens creditverstreking aan het buitenland	—	—
Daggeldening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	„ 519.558.679,11	„ 498.567.072,69
Voorschotten op ultimo Juli resp. Juni 1948 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	„ 37.218.233,36	„ 46.055.549,94
Vorderingen in rekening-courant op Nederlands-Indië	„ 1047.609.590,69	„ 1042.500.451,14
Suriname	„ 31.309.662,54	„ 31.350.129,07
Curacao	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	„ 13.396.558,40
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	„ 243.406.879,33	„ 247.642.405,85
Verplichtingen		
Voorschot, door De Nederl. Bank N.V. verstrekt	—	—
Voorschot, door De Nederlandsche Bank N.V. in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 1532.633.100,—	f 1522.633.100,—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank N.V. ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„ 1800.000.000,—	„ 1800.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederl. Bank N.V. is geplaatst nihil) f 6.114,3 m/m w.o. garantie Bretton Woods f 804 mill.	„ 5310.300.000,—	„ 5323.300.000,—
Daggeldeningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	„ 146.537.204,—	„ 148.223.708,—
Schuld op ultimo Juli resp. Juni 1948 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Schuld in rek.-courant aan: Nederlands-Indië	—	—
Suriname	—	—
Curacao	„ 1.985.823,16	„ 1.985.823,16
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	„ 16.536.740,33	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	„ 641.839.506,60	„ 644.357.767,16
Andere staatsbedrijven	—	—
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	„ 2483.766.677,04	„ 2471.710.105,25

Ook voor Beschikbare Krachten is een annonce in „Economisch-Statistische Berichten” de aangewezen weg. Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

STAAT Ia.

OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN ¹⁾.
Boekingstijdvak 1947/'48. Directe Belastingen.

× f 1.000

Benaming der middelen	1 Jan. 1947 t/m ult. Dec. 1947	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt 1948	April 1948	Mei 1948	Juni 1948	Totaal 1 Jan. 1947 t/m ult. Juni 1948	Raming 1947
A. Voor het Rijk:									
Inkomstenbelasting	4.620	75.027	93.885	111.707	126.113	121.405	173.519	706.276	570.000
Vermogensbelasting	291	1.412	2.701	3.774	6.294	7.754	13.713	35.939	91.500
Winstbelasting	5.037	5	119	17	14	73	797	4.012	—
Vennootschapsbelasting	128.168	306	430	5.661	661	456	7.109	113.545	140.000
Vermogensbelasting voor lichamen	11.035	14	10	101	19	148	545	10.198	16.000
Totaal	149.151	76.114	96.027	109.702	131.713	128.482	178.781	869.970	817.500
B. Voor het Gemeentefonds:									
Grondbelasting	26.135	422	244	1.332	6	28	130	27.969	23.000
Personele belasting	6.635	1.300	1.104	1.648	5.069	3.780	1.615	21.155	21.000
Ondernemingsbelasting	8.596	8.942	10.354	9.498	13.270	9.770	17.879	78.309	40.000
Totaal	41.366	10.664	11.702	12.478	18.333	13.522	19.368	127.433	84.000

¹⁾ Deze statistiek sluit aan bij die, opgenomen in „E.-S.B.” van 28 Juli 1948, blz. 598.

STAAT Ib.

Boekingstijdvak 1948/'49. Directe Belastingen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt 1948	April 1948	Mei 1948	Juni 1948	Totaal 1 Jan. 1948 t/m ult. Juni 1948	Raming 1948
A. Voor het Rijk:								
Inkomstenbelasting	—	4	5	2	2	355	368	680.000
Vermogensbelasting	1	—	—	1	—	2	4	50.000
Winstbelasting	740	159	201	375	133	860	2.468	—
Vennootschapsbelasting	28.881	19.151	23.769	26.649	7.351	26.649	132.450	110.000
Vermogensbelasting voor lichamen	373	527	1.069	422	273	808	3.472	—
Totaal	29.995	19.841	25.044	27.449	7.759	28.674	138.762	840.000
B. Voor het Gemeentefonds:								
Grondbelasting	—	191	376	1.195	5.270	12.671	19.703	26.000
Personele belasting	—	—	—	—	—	1	1	23.000
Ondernemingsbelasting	13	47	13	987	124	1.012	2.196	48.000
Totaal	13	238	389	2.182	5.394	13.684	21.900	97.000

STAAT II.

Kalenderjaar 1948. Overige middelen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt 1948	April 1948	Mei 1948	Juni 1948	Totaal 1 Jan. 1948 t/m ult. Juni 1948	Raming 1948
Loonbelasting	52.174	50.465	21.164	61.914	38.204	20.026	243.946	360.000
Dividendbelasting	5.295	5.524	3.783	1.859	2.595	3.474	22.530	20.000
Commissarissenbelasting	483	464	107	568	635	158	2.415	2.200
Vereveningsheffing	22.921	19.145	8.072	24.601	15.395	7.401	97.879	170.000
Voorheffing op in het buitenland geaccumuleerde inkomsten	41	213	17	217	5	45	322	memorie
Superdividendbelasting	12	—	335	—	1	20	368	memorie
Herkapitalisatiebelasting	—	—	—	—	—	—	—	memorie
Rechten op de invoer	15.393	13.520	18.484	20.211	19.250	19.798	106.656	183.000
Statistiekrecht	317	536	615	731	496	676	3.401	5.000
Bijzondere wijnbelasting	12	18	10	5	13	6	64	500
Accijns op zout	1.178	2.053	823	103	167	241	4.565	7.000
Accijns op gedistilleerd	5.954	6.046	6.580	6.788	6.615	7.047	39.030	51.800
Accijns op bier	548	1.034	1.163	1.510	1.988	1.817	8.060	27.000
Accijns op suiker	6.297	5.603	5.306	6.683	7.080	5.456	36.425	56.000
Accijns op tabak	13.139	14.514	15.712	16.944	12.038	12.891	85.238	150.000
Accijns op wijn	202	46	392	155	5	258	1.058	1.200
Belasting op gouden en zilveren werken	81	81	88	92	84	70	496	900
Omzetbelasting	74.988	67.347	43.429	79.587	59.449	40.508	365.308	535.000
Rechten van zegel *)	1.567	1.937	2.441	1.785	1.439	1.531	10.700	15.000
Rechten van registratie	2.728	1.892	10.382	2.086	3.685	5.435	26.208	22.000
Rechten van successie, enz.	4.527	6.115	6.259	5.092	4.957	4.117	31.067	68.000
Motorrijtuigenbelasting	2.235	2.122	2.925	6.362	3.905	3.215	20.764	23.000
Totaal	210.010	198.675	148.083	237.293	178.339	134.100	1.106.500	1.697.600

*) Hieronder begrepen zegelrecht nota's van makelaars en commissarissen in effecten...

744

507

448

530

292

286

2.807

—

STAAT III.

Kalenderjaar 1948. Buitengewone middelen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt 1948	April 1948	Mei 1948	Juni 1948	Totaal 1 Jan. 1948 t/m ult. Juni 1948	Raming 1948
Vermogensaanwasbelasting	15.504	38.698	71.342	134.602	212.616	250.224	722.986	2.000.000
Vermogensheffing ineens	2.076	8.192	21.450	49.669	117.364	154.637	353.388	1.000.000
Betaald als volgt:								
uit zekerheidstellingen	6.500	27.000	42.300	74.600	123.200	108.500	382.100	—
uit geblokkeerd tegoed	6.000	13.700	36.200	42.400	99.100	154.800	352.200	—
d. m. v. staatsobligaties	500	2.900	6.500	23.900	45.900	50.100	129.800	—
met vrij geld	4.580	3.290	7.792	43.371	61.780	91.461	212.274	—

STAAT IV.

Kalenderjaar 1948.

Zekerheidstellingen.

× f 1 miljoen

	Geind gedurende de maand	Geind t/m einde van de maand	Nog te innen per einde v. d. mnd	Afgeschreven gedurende de mnd	Totaal geind + nog te volderen t/m einde v. de maand	Totaal afgeschreven t/m einde v. de maand.
T/m Dec. 1945	—	600	576	—	1.176	15
Jan. t/m Dec. 1946	953	1.553	729	112	2.282	127
Jan. t/m Dec. 1947	316	1.869	525	403	2.394	530
Jan. 1948	18	1.887	509	54	2.396	584
Febr. 1948	13	1.900	482	99	2.382	683
Mrt 1948	12	1.912	458	100	2.370	783
April 1948	10	1.922	441	130	2.363	913
Mei 1948	8	1.930	424	164	2.354	1.077
Juni 1948	9	1.939	408	147	2.347	1.224

TOELICHTING BIJ HET OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN.

I. Directe belastingen.

Deze staten vermelden de vorderingen, welke ontstaan door het opleggen van voorlopige en definitieve aanslagen door de belastingdienst (debiteurenadministratie).

Het belastingtijdvak 1947/'48 loopt bijv. voor de inkomstenbelasting van 1 Januari 1947 t/m 31 December 1948. Normaliter worden gedurende de eerste 12 maanden hiervan voorlopige aanslagen over 1947 geboekt, gedurende de laatste 12 maanden definitieve aanslagen over 1947 (vandaar de vergelijking van bijv. 1947/'48 met raming 1947 en bijv. 1948/'49 met raming 1948).

Voor andere belastingen loopt het boekingstijdvak 1947/'48 van 1 Januari 1947 t/m 30 Juni 1948.

II. Overige middelen. III. Buitengewone middelen.

De staten vermelden het werkelijk in elke maand ontvangen bedrag (kasadministratie). Bij de Buitengewone middelen komen ook andere wijzen van voldoening voor (zie staat III).

Bij omzetbelasting, loonbelasting en vereveningsheffing vindt de afdracht per kwartaal plaats (dus bijv. in Januari 1948 van de belasting over de omzet resp. uitbetaalde lonen van het 4e kwartaal van 1947).

IV. Zekerheidstellingen.

Dit zijn bedragen, die, vrijwillig of verplicht, door belastingplichtigen bij de ontvangers der belastingen zijn gedeponereerd. Zij dienden als vooruitbetaling op nog niet opgelegde aanslagen in bestaande belastingen, vermogensaanwasbelasting en vermogensheffing (zie ook staat III).

De staten vermelden zowel de opgelegde zekerheidstellingen als de betalingen daarop (dus zowel debiteuren- als kasadministratie) en voorts nog de afschrijvingen, die op de zekerheidstellingen wegens de opgelegde aanslagen plaatsvonden. Het opleggen van verplichte zekerheidstellingen is op 31 December 1947 beëindigd.

FEDERAL RESERVE BANKS.

(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt securities
	Totaal	Goudcertificaten		
31 Dec. 1946	18.381	17.587	268	23.350
29 Juli 1948	22.397	21.785	280	21.209
5 Aug. 1948	22.404	21.792	272	21.378
12 Aug. 1948	22.420	21.812	262	21.561

Data	F.R.-biljetten 'in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt	Memberbanks
31 Dec. 1946	24.945	17.353	393	16.139
29 Juli 1948	23.725	20.230	1.822	17.534
5 Aug. 1948	23.807	20.317	1.852	17.606
12 Aug. 1948	23.847	20.456	1.756	17.834

DE KOLENPOSITIE VAN NEDERLAND 1).

(in 1.000 kg)

Maand	Productie Limburgse mijnen	Verzonden voor binnenlandse behoefte	Invoer
Gem. 1947	842.029	648.215	298.130
Jan. 1948	954.020	694.217	208.550
Febr. 1948	869.419	646.250	244.269
Maart 1948	952.711	702.449	407.238
April 1948	961.346	713.402	241.049
Mei 1948	838.631	612.203	200.099
Juni 1948	941.886	672.741	290.396
Juli 1948	955.040 ²⁾	724.000 ²⁾	346.000 ²⁾

1) Bron: „Statistisch Bulletin van het C. B. S.“.

2) Voorlopige gegevens.

De betekenis van enige internationale verschuivingen voor de economische positie van Nederland.

Zie de September-aflevering van het

Economisch- Statistisch Kwartaalbericht

Research uitgave van

het Nederlandsch Economisch Instituut

Jaarabonnementen f 6,50

voor abonné's E.-S.B. f 5,—

Telefoon 38340, -Rotterdam

Giro no. 8408

Maakt gebruik van de rubriek „Vacatures” voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies. Het aantal reacties die deze annonces tengevolge hebben is doorgaans uitermate bevredigend; begrijpelijk: omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert!

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

BEWAARNEMING VAN EFFECTEN

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

Instituut voor Sociale Wetenschappen

Nieuwe mondelinge cursussen

M.O. ECONOMIE NED. en IND. RECHT (univ. ex.) MODERNE BEDRIJFSADM.

De cursussen worden gegeven: *Economie*: 's-Gravenhage, Rotterdam, Amsterdam, Arnhem, Eindhoven, Groningen, Haarlem, Heerlen, 's-Hertogenbosch, Hilversum, Leeuwarden, Leiden, Tilburg en Utrecht.

Ned. en Ind. Recht: Amsterdam en 's-Gravenhage.

Moderne Bedrijfsadministratie: 's-Gravenhage, Rotterdam, Amsterdam, Utrecht, Haarlem, Leiden en Arnhem.

Prospectus en inlichtingen:

's-Gravenhage, Wassenaarseweg 39 d, Tel. 775382

Beschikbare krachten

ACCOUNTANT,

lid N.I.V.A., leeftijd 35 jaar. Ruime ervaring op accountantsgebied in Nederland en de overzeese gebiedsdelen, gewend leiding te geven en zelfstandig beslissingen te nemen, zoekt per 1 Januari 1949 een passende, zelfstandige positie in binnen- of buitenland (niet Indonesië). Br. onder no. ESB 1253 bureau van dit blad, Postbus 42, Schiedam.

Vacatures

Bij diverse Gouvernementsdiensten in Indonesië kunnen worden geplaatst:

adjunct accountants

in het bezit van M.O. boekhouden of S.P.D. Bezoldiging volgens Indische bezoldigingsregeling, verhoogd met overbruggingsbezoldiging, duurtetoelag, gezinstoelage en event. kindertoelage.

Uitzending voor 3 jaar. Bij afloop contract wordt kortverbandtoelage uitgekeerd bedragende 25 pCt. der bezoldiging (incl. overbruggingsbezoldiging). Bovendien wordt dan voor elk jaar dienst een maand salaris als bonus uitgekeerd. Brieven met uitvoerige inlichtingen omtrent opleiding en praktijkervaring richten aan Hoofd Afdeling Aanneming Kamer 142, Ministerie van Overzeese Gebiedsdelen, Binnenhof 7, 's-Gravenhage.

Bij de Gouvernements en Belasting Accountantsdiensten in Indonesië kunnen worden geplaatst:

accountants

Bezoldiging volgens Indische bezoldigingsregeling, verhoogd met overbruggingsbezoldiging, duurtetoelag, gezinstoelage, event. kindertoelage en speciale accountantstoelage ad f 300.— per maand.

Uitzending voor 3 jaar. Bij afloop contract wordt kortverbandtoelage uitgekeerd bedragende 25 pCt. der bezoldiging (incl. overbruggingsbezoldiging). Bovendien wordt dan voor elk jaar dienst een maand salaris als bonus uitgekeerd. Brieven met uitvoerige inlichtingen omtrent opleiding en praktijkervaring richten aan Hoofd Afdeling Aanneming Kamer 142, Ministerie Overzeese Gebiedsdelen, Binnenhof 7, 's-Gravenhage.

Gevraagd door grote instelling

accountant

met kennis van alg. econ. vraagstukken, of

econoom

met kennis van accountancy.

Leeftijd niet beneden 30 jaar. Salaris f 375.— tot f 600.—. Sollicitaties te richten onder no. ESB 1254, bur. v. d. blad, Postbus 42, Schiedam.

Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

N.V. BRONSWERK

AMERSFOORT

AMSTERDAM

ROTTERDAM

Afd. Pijpleidingen

V/H BECHT & DYSERINCK

Afd. Warmtetechniek

V/H HUYGEN & WESSEL

Afd. Luchttechniek

V/H BECHT & DYSERINCK

Afd. Koeltechniek

V/H HUYGEN & WESSEL

Afd. Electrotechniek

V/H HUYGEN & WESSEL

Land- en Scheepsinstallaties

Verzendt per
VAN GEND & LOOS
Vervoer in één hand
door 't gehele land

MAXIMUM SERVICE. MINIMUM KOSTEN

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro 8408
Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.
Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.
Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26* per jaar, voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) f 26, overige landen f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6).